

№ 17 (226) 25 красавіка 2001 г.

НАША НІВА

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пяцідзенак.

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

Апэрэткавая дыктатура

Курс Пуціна на цэнтралізацыю Рэсей адолькава небяспечны і для Лукашэнкі, і для беларускіх дэмакратаў

Эпатажныя заявы Лукашэнкі падчас візіту ў Екацерынбург ("расейская систэма ўлады не-эфектыўная, бо ўсіх абраюць") выклікалі зъедлівія камэнтары расейскіх мэдіяў. На тэлеканале ОРТ Лукашэнку нават назвалі "обнаглевшим парнем". Цяжка ўяўіць, каб такое на дзяржаўным тэлебачанні магло прагучыць на адрас кіраўніка любой іншай дзяржавы, нават самай варожай Рэсей. А з Лукашэнкам гавораць ягонай жа мовай.

Расейская СМИ даўно прычапілі Лукашэнку ролю "блазна №3". №1 і 2 па праве належыць кіраўнікам маргінальных расейскіх рухаў

Жырыноўскуму (ліберал-дэмакрат) і Харытонаву (агранік). Ана-лягічны образ пераносіца з кіраўніка на народ краіны.

Рэакцыяй незалежных беларускіх СМИ была сумесь злое раздасы і плячуася корці. З найбольшым смакам цыталі камэнтары афіцыёных "Ізвестій" і ОРТ М.Сакалова якраз тыя выданы, якія на сваіх старонках называюць Лукашэнку "прэзыдэнтам" і "кіраўніком дзяржавы", г.зн. не зважаюць на пытаныне фармальнаі канстытуцыйнай легітымнасці.

Працяг на старонцы 4.

Хадыку лепшае

Менскія лекары змагаюцца за жыцьцё лідэра БНФ Юра Хадыкі. Як распавёў Лявон Баршчэўскі, здароўе спадара Хадыкі пагоршылася пасля няўдалай апэрацыі. Колькі дзён Хадык знаходзіўся ў крыйчыні становішчы адказнікі — адказалі ныркі.. Напярэдадні Радуніцы яму палепшала, але сітуацыя яшчэ няпэўная.

Трымайцеся, спадару Юр'ю, не паддавайцеся нягдзе!

Таняна Сынітко

Кааліцыя моладзі

18 юнацкіх суполак злучыліся ў перадвыбарную кааліцыю, каб агітаваць за ўдзел у выбарах. Адпаведны мэмарандум яны падпісалі на сустрэчы ў Вільні ўчора. Сярод іх як вядомыя — Малады Фронт, Задзіночаные Беларускіх Студэнтаў, так і невядомія культурніцкія спартовыя звязы.

Б.Т.

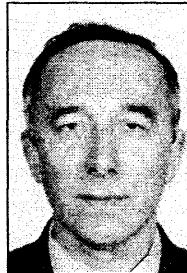
А.К.

Мірон у Радашкавічах пазу́чора ў віленскую рэдакцыю "НН" затэлефанаваў чалавек з Радашкавічаў і расказаў, што на высачынным комісе большіцы павесілі бел-чырвона-белы сцяг. Каля яго — цыдулка з эмблемай Маладога Фронту і подпісам: "Хто здыме гэты сцяг Хрыста, перад ім і адкажа. Мірон". Відаць, сам Мірон і званіў.

Г.М.

Старшыня гомельскага аблавыканкаму Мікалай Вайцянкоў з уласнага жадання пакідае

сваю пасаду. Афіцыйная прычына — стан здароўя (у 80-х Вайцянкоў пе-ранёс інфарахірургічную апера-

Чым патлумачыць незвычайны для Беларусі крок Вайцянкова? Па камэнтары мы звязрнуліся да аднаго з лідэраў беларускіх апазыцыі, былога палітвізія, а яшчэ раней — міністра сельскай гаспадаркі Васіля Лявонава, які знаёмы з былым кіраўніком Гомельшчыны больш за 20 год. Чаму сыходзіць Вайцянкоў?

"Гэта лягічны крок прыстайнага, далікатнага, выхаванага чалавека, які сваімі маральнымі якасцямі ня ўлісаецца ў амаральну сістэму існуючай улады. Ен из здолеў далей працаваць у гэтай сістэме. Паглядзіце, як ён сябе паводзіў, знаходзячыся там. Ен ніколі не імкнуўся атрымаць нейкія прывілеі для сябе, дасягнуў прызывных месцаў у гэтай гіерархіі. Уладзе ён пярэчый увесь час. Рабіў ён гэта чіха, без скандалаў. Прывілеі прайўляў гэта ня толькі ў працы і паводзінах, але і ў выказваннях для прэсы, у прыватных размовах. Што да хваробаў, гэта другаснае прычына. Замініць такога чалавека, як Вайцянкоў, цяжка».

Вайцянкоў пайшоў

53-гадовы кіраўнік вобласці не хаваў сваёй прыхільнасці да эканамічных реформаў і чэскай ма-дэлі развівіцца, якую ён засвоіў, пакуль быў, воляй Лукашэнкі, паслом у Чэхіі. (Падчас выбараў 1994 г. Вайцянкоў нават не пагадзіўся сустрэцца з кандыдатам у прэзыдэнты А.Лукашэнкам, які якраз на Гомельшчыне сабраў пасля максімум галасоў). Але разфарматар Вайцянкоў кіраваў Ніжнім Падняпроем — рэгіёном з найкансэрватыўнейшым сяродносцю насельніцтва. Нязнат ён здолеў змяніць... Дык не настойваў надта, уважаючы, што "вэртыкальны" мусіць найперш выконваць загады зверху, сабатуючы хіба непрыхавана шкодныя для грамадзства указаны.

Поўнай улады над сілавымі структурамі вобласці ён ня меў, таму на Гомельшчыне адкрываліся палітычныя матываваныя крымінальныя справы (супраць Яўгена Мурашкі), ладзіліся правакацыі (справа з чамаданам Домаша).

Вайцянкоў — кіраўнік воб-

ласці, які ведаў Домаша як калегу (эрэшты, і Якабсон, які мае замяніць Вайцянкова, працаваў разам з Домашам у Вярховым Савеце). Гэта не магло не накладаць адбітку на іхныя стасункі.

Гамельчукі згадваюць Вайцянкова добрым словам. Лідэр моладзевага цэнтра "Яравіт" Аўген Касцюшко лічыць, што адстатаўка была спрападобна добрахвотнай. «Вайцянкоў стаміўся і вырашыў адмагчымага перадвыбарнага бруду адышыці ўбок. Якабсон амбітны і энэргічны. З адмоўнага боку ён сябе на выявіў». Выкладчыца ўніверсітету Юлія Салнікава называе Вайцянкова «прыстайным чалавекам». «Грамадзству было ня толькі прыемна, але і дзіўна мець такога кіраўніка. Пры Вайцянкову наш горад стаў набываць прыстойны выгляд».

Сытуацыя нагадвае берасцейскую, дзе надзвычай папулярнага ў.Заламая Лукашэнка замяніў на надзвычай непапулярнага В.Даўгалёва, адправіўшы Заламая на ключавую, але непублічную паса-

ду пасланца ў Карабляўцы.

Месца Вайцянкова мае заніць 50-гадовы мэр Гомеля Аляксандар Якабсон, які перад тым доўгі час кіраваў Светлагорскам, чыгуначнік з адукацыі.

Вадзім Болбас, лідэр сыветлагорскіх ТБМ і БНФ, кажа, што «Якабсон быў ці на першым у Вярховым Савеце, хто выказаў ідэю стварэння канфедэрациі з Расей. Таму на выбарах мэр я б галасаваў за Якабсона як за добрага гаспадарніка, але на выбарах у парламент я галасаваў бы супраць яго як кепскага дзяржаўніка».

Час пакажа, чаму Вайцянкоў пайшоў. Ці каб падтрымаць пырокую апазыцыйную кааліцыю, што можа ўтварыцца напярэдадні выбараў, ці каб саступіць сваё месца чалавек, які не збіцца на высокай пасадзе пайсці на рызыку такое падтрымкі, ці проста — каб на ўпэцкацца ў выбарчыя фальсифікацыі. У любым разе, добраму чалавеку і хвароба ідзе на карысць.

Вадзім Доўнар

Наша Ніва

Газэта тваёй душы

«Наша Ніва» — гэта 12 старонак інфармацый і камэнтароў пра падзеі ў Беларусі і съвеце штотыдня, гэта пайнакроўная беларуская культура, гэта жывы голос незалежнага беларускага грамадзтва. Аўтары і чытачы «Нашай Нівы» разам твораць краіну.

Падпісны індэкс 63125. Падпіска на 1 месяц каштует 929 рублёў. Для менчукоў на шапік «Белсаюздруку» — 760 рублёў. Падпіску на «НН» прымаюць на любой пошце, у многіх шапіках «Белсаюздруку». Менчукам вельмі зручна падпісвацца «на шапкі» — таніней, і газету можна забраць у панядзелак.

**ПАДПІШЫСЯ САМ, ПАДПІШЫ СУСЕДА
ДЫ СУСЕДНЮЮ ШКОЛУ!**

ПЕРАБОЛЬШАНЫ ЧАРНОБЫЛЬ

Маштабы бяды меншыя, чым мы баяліся, — съведчаць навукоўцы з камітэту ААН у справах наступстваў атамнага апраменьвання

Старонка 6.

© PDF: Kamunikat.org 2011

© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2011

З усёй краіны**Тапелец**

Дзьве гадзіны мясцовыя рыбary вудзілі рыбу на Вяльлі. Сядзелі на дрэве, нахіленым над водой, і ня ведалі, што пад імі мярцвяк. Пакуль чыльсьці вуда за яго не зачапілася. Сыледчая група амаль гадзіну даставала нябожчыка. У кішэннях, акрамя грабянца і 6 рублёў, не было нічога. І вотрапткі не было, і чаравіка на правай назе.

З месяцы два тামу прарапаў бязвестак чалавек. Выпісаўся з псыхіятратрычнай лякарні, а дадому не варнуўся. Экспэрт вызначыў дату смерці — 5 лютага. Увесе час га-ротнік праляжаў у вадзе.

Камунізм**Па-ашмянску**

У Смургонскі суд накіраваная справа 45-гадовага граждана з Ашмянаў. Ён абраабаваў дзьве крамы: у сваім родным горадзе і ў вёсцы Чухны Смургонскага раёну. Звясковай зньёс усё. Склуй багацце ля хаты ў лесе. Міліцыяны дапінавалі злодзея, калі той ішоў да свайго "складу" па чарговую бутэльку і бляшанку шпротаў. За пару дзён камунізму ў асобнай хаце злачынца зьеў і выпіў амаль усё, што пакраў. Ненаедная такая вантрова.

Тацяна Скарыніна, Смургон

Беспранцыпны доктар

Кіраўніка аднаго з аддзяленьняў Магілёўскага скурвэндыспансэру затрымалі пры атрыманні ад пацыента хабару 108 000 беларускіх рублёў. Гэтулькі ён браў за тое, што ня ставіў на афіцыйны ўлік як вэнэралітчнага хворага. Лекаванье ж пры гэтым гарантаваў.

П'яны Вялікдзень

Гарэлка нарабіла на Вялікдзень шмат бяды на Берасцейшчыне. 15 красавіка ў баранавіцкі шпіталь з сечанымі ранамі прывезвалі 41-гадовую касірку крамы Н. Яе склачыў былы муж, 47-гадовы таксіст, які, учыніўшы гэтаке, сам засіліўся. У Пінску зламысьнікі зьбілі мясцовага жыхара, адбараўшы 91 доляр, 5 тыс. рублёў і дакумэнты. У вёсцы Какорыша Драгічынскага раёну ў Вялікую ноћ загарэлася хата фельчара Бязьдзежскай больніцы З. У агні загінула гаспадыня і яе беспрацоўны палюбоўнік. А ўсё таму, што палілі ў ложку.

Інфляцыя

Паводле звестак Міністру, за першы тыдзень красавіка цэны выраслі на 2%. Гэта нямала — самы высокі паказынок росту з пачатку году. Усяго з пачатку году яны ў Беларусі выраслі нібы на 15,4% (у 2000 г. за гэты ж час — на 34,5%).

Паводле БелаПАН

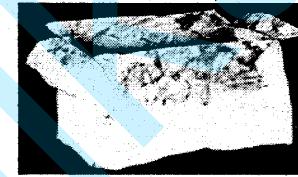
Дзе Глыбоўскі?

13—15 красавіка ў гатэльні комплексе МАЗу (Герасіменкі, 8) праходзіла міжнародная канферэнцыя, прысьвечаная праблемам студэнцкага самакіравання. 14 красавіка калі 8-й вечара ў гатэль завіталі людзі ў цывільным, якія шукалі «чалавека ў панамы» — ганаровага сябра Задзіночаныя Беларускіх Студэнтаў Ільлю Глыбоўскага. Агенты 007 запатрабавалі ў адміністрацыі сылісты ўдзельнікаў і ключы ад іхных пакояў. Адміністрацыя згадзілася адчыніць толькі пакой Глыбоўскага. Там нікога не было. Раштам кадэбісты ўбачылі, як «чалавек у панамы» сядзе ў таксоўку. Уздагон выправіліся дзяве машины спэцслужбай. Людзі ў цывільным звягнулі бедака з машыны, паклалі тварам на капот, але, разгледзеўшыся, зразумелі, што гэта не Ільлю, адпусыцілі (гэта быў Алеся Міхалевіч, былы кіраўнік ЗБС).

Супрацоўнікі спэцслужбай пераследавалі большасць таксавак, якія ў той вечар развозілі ўдзельнікаў канферэнцыі. Назіранне за гатэлем трывала цэлую ноћ. Усё ж Глыбоўскага гэта і не злавілі — ён, паводле пэўных звестак, ўцёк ажу.

Навошта спэцслужбам спатрэбіўся Глыбоўскі? Ён быў сябром дэпартаванага чэха Міхала Плаўца. Агенты спэцслужбай арыштавалі Плаўца, павезлы на допыт, а ператрус кватэры, дзе жыў чэх, пакінулі на пасыль паміл расейскай звычы «да завета падаждёт». Калі ж назаўтра прыйшлі пад дзвіверы, плёнка была сарваная, а ў кватэры застаўся толькі зашмуліны сенінкі і пустая пляшка з пад піва. Дык разьюшыяся кадэбісты кінуліся шукаць Плаўцевых сяброў. Гэтак можна растлумачыць прыгоды тае суботы.

Невядома, дзе Ільлю цяпер. Дакладна толькі тое, што ён на волі, што яму нічога не пагражае. І што 20-га ён адсвяткаваў Дзень народзінаў. Б.Т.

Навіны за тыдзень**ПАЦАНЫ СКРАЛІ С-300**

Беларуская вайсковая пракуратура накіравала ў суд крымінальную справу супраць сямі курсантў Вайсковай акадэміі. Падчас навучання хлопцы, відаць, паспелі расчараўвацца ў матэрыяльных выгадах будчай афіцэрскай кар'еры. І вырашылі паклапаціца ўсамі дабравыше самі. Маочы доступ да навучальнага комплексу супрацьпаветранай абароны С-300, курсанты пасіху «трываўшы» яго. Балазе, попыт на радыёэталі, якія ўтрымліваюць каштоўныя мэталі, на Ждановіцкім рынку быў і застаецца вялікім.

ЗВОЛЬNІЛІ БЯЛАСІНА

Яўген Бяласін, аўтар «НН», кіраўнік берасцейскай суполкі БНФ, звольнены з пасады старшага выкладчыка катэдры замежных моваў Берасцейскага ўніверсітэту, дзе адпрацаўваў 20 год. Фармальна Бяласін прайграў конкурс на права працаўца на пасадзе старшага выкладчыка. Потым на катэдры зьявіліся дадатковыя месцы, аднак удзельніцаць у новым конкурсе яго нікто не запрасіў. Бяласін лічыць, што ён звольнены з прычыны палітычных поглядаў, узделу ў акцыях пратэсту ў шматлікіх публікацыях у незалежнай прэсе. Паводле яго словаў, універсітэт пасіху пазбўляе ўсіх ад палітычных актыўных выкладчыкаў. Рэктар універсітэту Плецюхой — ведамы лукашыст.

Б.Т.

ТРАКТАРЫ ДЛЯ САДАМА

Ірацкая прыватная фірма «Капры карпарэйшн», якая да ўвядзення эмбарга ажыццяўляла зборку чэскіх трактароў «Эстар», зараз будзе збіраць нашыя «Беларусы». МТЗ плянует прадаць братніму Іраку 3000 трактароў (патраба ірацкага рынку — 45000 машынай).

Паводле БелаПАН

ІЗНОУ ГАМБУРСКІЯ ЖЫДЫ?

У цэнтры Віцебску, на Ўсьпенскай горцы, падчас пракладкі тэлефоннага дроту да будынку абласнога КДБ знайшлі чалавечыя косткі. На думку археолага Ігара Цішкіна, гэта парэшткі закатаўных вязняў турмы НКВД. Косткі наўрад ці належаць ахвярам нямецкай акупацыі. Месцы масавых расстрэлаў падчас вайны знаходзіліся за горадам, бо немцы баяліся распаўсюджыць інфекцыйных хваробаў. Не падобнае пахаваньне й да старых могілак — няма ніводнага фрагмэнту адзенняў ці труны. А Юрка Віцьбіч, які знаходзіўся ў Віцебску ў часе нямецкай акупацыі, згадваў, што ў ліпені 41-га, перад адыходам Чырвонай арміі, тут пасіпешліва расстрэлялі некалькі соцен палітычных хваробаў. Вызначыць паходжанне парэшткаў мусіць адмысловая экспэртыза. Але ў 1991 годзе, калі была зробленая аналягічная знаходка, эксперыты засівядчылі, што на Ўсьпенскай горцы зблізкага косткі жывёлаў. Між тым некалькі мяхоў гэтых костак ды сапраўдных чалавечых чарапоў дагэтуль захоўваюцца ў сутарэнні Віцебскага епархіяльнага упраўлення.

Паводле Радыё Свабода

Гульні бяз правілаў

Расею 500 тыс. тонаў мяса. На мінулым тыдні праішла інфармацыя, што гэту задачу плянуеца вырашыць шляхам рээкспарту ялавічыны з Чехіі — краіны з рызыкай распаўсюджвання эпідэміі яшчуру. Цяпер Міністэрства сельскай гаспадаркі Беларусі клянечца, што ніякіх перамоваў наконт гэтага з чехамі не было. Хаця афіцыйна гэта інфармацыя дагэтуль засталіся без мінэральных угнёняў, то бок шанцаў атрымалі больш-менш экзялягічна чыс-тую прадукцыю.

Вакол сельскай гаспадаркі насыпівае і міжнародны скандал. Беларусь паабяцала прадаць у Яраслаўлі

няма грошай. Цяпер беларускі ўрад рыхтуеца часткова вызваліць МАЗ ад падаткаў, але не вядома, ці гэта дапаможа. Відаць, буйныя расейскія бізнес вырашылі папросту «прыісніць» МАЗ, а потым зьявіцца ў якасці адзінага «выратавальніка» і без асаблівых цяжкасцяў атрымаць дазвол на прыватyzаць прадпрыемства.

Тым часам прыватныя прадпрыемнікі сталіцы съяўкавалі маленькую перамогу. Менскі гарсавет падтрымаў іх у спрэчцы з мэрам Паўлавым і ня даў згоды на падышэнне стаўкі падаткаў. Сяржук Іваноўскі

Сартовы тыдзень**Саша ды хакей**

У непрыемную ситуацыю трапіў лідар нашай футбольнай зборнай Аляксандар Хацкевіч.

Лабаноўскі, трэнэр кіеўскага «Дынама», дзе гуляе беларус, праправёў яго ў дублёры. Но Лабаноўскі не дзеае Хацкевічу практикавацца на полі, каб зменіць нашыя шанцы ў хуткіх гульнях з армянамі да наўважкамі? Украінцы маюць на два балы меней за зборную Беларусі і мараць пра нашыя паразы. 2 чэрвеня, у дзень гульня з армянамі, Эдуард Малафееву сцяпіў сівятыкую дзень народзінаў. Весь падстуны Лабаноўскі і рыхтуе «падарунак»...

Наши хакеісты ў суботу будуть гуляць на першынстве сьвету ў Нямеччыне з чэмпіонамі плянінты, чэхамі. Потым — з швайцарцамі да немцаў.

IREX-PROMEDIA

Уладзімер Шапалак

насцяліцаў на акцыі «Зубр» у Менску. Алеялія Шаўцова, Стасю Басаву, Арсія Вятыкіну, Алесі Кішыка, Алега Крулкоўскага, Алеся Тарасава, Лявона Ачапоўскага, Змітрыя Ячаню і сп.Шаблінскага. Стадніца IV курса пінскай філіі Недзіржжаўнага інстытуту кіраванья і прадпрыемніцтва Вадзіма Макеева адпіўся з наўчальнай установы. Суд у Менску вынес палі-

Ацаўрелія за Беларусь

19 красавіка ў Шабанах затрымалі Юрасія Зянковіча, Уладзімера Жылача да Андрэя Бандаровіча. Яны машинаю везьлі ў Чарнобыльскага Шляху. Машыну сканфіскавалі, назад пакуль не аддаюць. 21 красавіка на акцыі «Зубр» у Менску былі затрыманы Ірына Тоўсыцкі, Пётр Садоўскі, Наміль Ахада, Яўген Афнагель, Дарыла Радкевіч, Сяргей П'яных, Аляксандар Боган, Якаў Сычэвік, Уладзімер Драздов, Марыя Данілава, Валер Канстанцінав, Валер Струй, Андрэй Крытка, Раман Карповіч, Кірыла Фізельман, Валер Жэрбін, Наста Чэрнік, Вольга Бурая, Ірына Паўлючэнка, Кацярына Шабан, Тацяна Кучко, Тацяна Морозава, Максім Абрамчук, Аляксандар Матвіенка, Павал Юхнавіч, Наталля Краўчук, Аляксей Каменскі, Віталь Рымашэўскі, Дзяніс Арцюшкевіч, Антон Сляяўка, Зыміцер Гарбуноў, Тацяна Сынікто (ўтартка «НН»), Тацяна Амяланава, Віктар Мухін (ўтарт «НН»), Святлану Данілаву. У той жа дзень на акцыі пратэсту, ладжанай Маладым Фронтом, затрымалі Аляксей Шэйна, Аляксей Таўстова, Цімоха Астрошчанкава, Дзяніса Мархатка, Зымітра Касцяровіча, Івана Тамашэвіча (яго затрымлівалі на гэтым тыдні і ў іншы дзень за расклейваньне ўлётак), Міхала Шаўцова, Стасю Басаву, Арсія Вятыкіну, Алесі Кішыка, Алега Крулкоўскага, Алеся Тарасава, Лявона Ачапоўскага, Змітрыя Ячаню і сп.Шаблінскага. Стадніца IV курса пінскай філіі Недзіржжаўнага інстытуту кіраванья і прадпрыемніцтва Вадзіма Макеева адпіўся з наўчальнай установы. Суд у Менску вынес палі-

Навіны гаспадарскія

Сельгасвытворцы пры любых умовах павінны сабраць большы ўраджай, чым летасць, — такі загад прагучыў на чарговым сэлектарным шоў. Але, наягледзячы на аптымістычныя рапарты кіраўнікоў абласнных «вэртыкаляў», такіх праблемаў з грашыма, палівам і якасцю насенінем, як сёлета, у калгасаў не было ніколі. А большасць «чарнобыльскіх» рэгіёнаў засталіся без м

ТЭЛЕВІЗАР

Гатовы на кускі разарваць

Жыхары ўсіх Азёры на Гара-дзенічыне адзінагалосна абраалі Лукашэнку дэлегатам на II Усебеларускі народны сход ад свайго калгасу «Азёры». Як сказаў на сходзе намеснік старшыні, дзякуючы Аліксандру Рыгоравічу, калгас мае сучасны сувінагадоўчы комплекс, дзе гадуоцца 12 тысяч сувіней і за апошнія гады перавысіў паказынікі 1990 г. па раслінаводстве і жывёлагадоўлі. Жаданьне вылучыць ўсенароднага дэлегата прагучала таксама на сходах працоўных калектываў Менску, Баранавічаў, Магілёва, Барысава, Гарадзенскага і Хойніцкага раёнаў. Сам Лукашэнка вырашыў абраціць ад Першамайскага раёну Менску.

Паводле БелаПАН

Ніякіх Бангаларай!

У суботу Малады Фронт, у гонар юбілею парку Дружбы народаў, зьбіраўся апошні раз сходзіць на плошчу Бангалаў.

Рэкламы не было, бо мелася быць не буйная акцыя, а хутчэй пэрформанс — прайсцы празь людную Камароўку з кавалкамі белай палатніны замест транспарантаў ды ўрачыста ўкапаць на Бангалаў шыльдачку «Сюды больш ні ступіць нага апазыцыя-нера». Чалавек 15 пайшлі ад Варвашэні «калёнай па адным» па ходніках. На рагу Чырвонай і Харужай наляцеў АМАП на чале з дзядзькамі на цывільнім — адабралі прасцыны. Маладафронтніцы рушылі далей у супрадаждыні АМАПу. А як павярнулі зь лодыжкі фарсы! — ама-паўцы ўсіх «павязалі». Кіраўнік апэрацыі, шэф Савецкага РАУС, неласкаў «запрасіў» да сібе ў машину й вішага карэспандэнта. Але, выявілася, адсутніць журналісткага пасьведчаныня яго не цікавіла — як толькі засвяціў фатастужку, адразу выпусціў. Баяўся чамусці, што ў кадар можа трапіць.

Суды над удзельнікамі «апошнія-га паходу» пачнуцца 25 красавіка.

Дзяніс Носяў

Цена газеты

Рэдактары ўсіх незалежных беларускіх газетаў з'яўляюцца да прадстаўніка АБС па сваёдзе сродкі масавай інфармацыі Фраймугта Дувэ са зваротам, у якім просяць дапамагчы спыніць цік на Незалежнай СМІ ў Беларусі. «Найбольш пашыраная сέньня эканамічна дыскрімінацыя, — пішуць яны ў прыватнасці. — Для рэдакцыяў недзяржаўных газетаў вызначаюць заведама завышаны тарыфы на распаўсюджванье, эксплікацыяльне, перасылку й дастаўку перыядычных выданьняў. Гэта вынік манапольнага становішча на рынаку аб'яднання «Белпошты», якое ўваходзіць у структуру Міністэрства сувязі. У 2000 г. тарыфы на распаўсюджванье недзяржаўных СМІ былі амаль у пяць разоў вышэйшыя, чым на дзяржаўную прэсзу. Такая нэгатыўная эканамічнасць захавалася і ў 2001 г., хоць пад цікім журналісткімі грамадзкасці «белпошта» змушаная была зменіць апэтыты: рэзьница ў тарыфах складае 3,3 разы». «НН» дадзілася да звароту. Калі бы удалося дабіцца ад уладаў спыненія дыскрімінацыі, і падпісанія, і раздробная цэны на газету ѹстаноўліліся б. Але ўчора стала вядома, што Дувэ ў Беларусь не прыедзе: Менск адмовіўся выдаць яму візу.

21 красавіка ў парку Горкага, дзе «Зубр» ладзіў акцыю «Канчатковы дыягназ», сабралася чалавек 200. У натоўпе мільярда белых халаты сяброў «Зубра». Даэці адбываліся адразу ў некалькіх месцах, і трэбыло мець спрыт, каб за ўсім уса-чыць.

Дзяўне дзяўчыны ў белых халатах з цацачнымі псыхіягрычнымі малаточкамі абстуквалі ахвотных «абследавацца», задавалі пытанні і давалі жартуюныя парады. Непадалёк маладзёны ў лекарскіх строях ладзілі конкурс на лепшыя вар'янты крик, абяцаючы пераможцам прызы. Цыліком праграмы было імплементавана «фота з мазайчымі пісіхапатамі» — чалавекам у кашулі са звязаннымі за спінай рукавамі і вусатай масцы. Фатографу даводзілася адганіць ахвотнікаў увайсці ў гісторыю: «Ачысьціце тэрыторыю перад псыхапатам! Не чапайце псыхапата рукамі, не хвалюйце ягоную псыхіку!». Паўзівясёлы натоўп туды-сюды бегаў «санітар», здаганяючы «хворага» ў такой самай вусатай масцы. На лаве хлопцы алантана гулялі ў настольны хакей. Не паспела я агледзецца, як дзяўчынка псыхіягра «зубра» ужо пачынula да міліцыйскіх машынай. Затрымлівалі як міліцыянты ў форме, так і людзі ў цывільным. Маладзёны супрацўляліся.

«Мы не дапусцім, што ў нашай стране забіралі людзей у белых халатах! — падвываў тым часам у мікрофон дзяяч з тварамі з пап'емаш і футравымі вусамі. — Карабчэ гавара, паддзяржыце міні!». Прамоўцу «паддзяржаралі» падлеткі-«тэлепузікі» змякімі цацкамі на галавах і чырвона-зялёнімі сцяжкамі. «Мерапрыемства не санкцыянувае!.. адказніцы!.. разысьціся!» — у чарговы раз зароў мэгрофон.

У разгар мерапрыемства ў парку былі заўважаныя Элеанора Язерская й колішняя рэдактарка газеты «Імя» Кацярына Высоцкая. Мне падалося, у іхнай размове мільянула слова «рэжысёра»...

Іншая зорка экрану — Генадзь Курбека — шыціраваў у кампаніі маладзёнаў у скуранках, падобных да звычайніх мітынговых «цихіх».

Тымчасам каля рэчкі пачаўся жывы хакейны матч на асфальце (гульцы фарслі ў вусатых масках і белых халатах). Потым хакеисты саступілі месца лыжнікам у такім самам «масхалатам» уніформе. Лыжы грукаталі аб асфальт. Фінал гэтых гонак быў нечаканы: двое лыжнікаў ускочылі на парашут гранітнага берагу Сьвіслачы і, пад тул галасоў і волгаскіх скокнул ў воду.

На гэтай аптымістычнай ноце скончыліся гулянні. Пачаліся затрыманні.

На выхадзе з парку міліцыянты ветліва папрасілі нас з мужам па-

казаць дакументы. Усыльед падля-цела цётка ў цывільным касцюме вішнёвага колеру і начала нешта крычаць. Я парадаў ёй трохі паля-чыцца. «205-ты, 205-ты, дайце ма-шыну, — адказала цётка некуды сабе ў станік. — Маўчаш!!!» — дадала яна, не асэнсюваючы, што ўсе моўкі слухаюць ейную ра-цыю.

З «жыгулёў», што пад'ехалі на выклік, выскочылі двое з шалё-нымі вачымі й сталі ў бульдожную стойку. «Гэтыя, думаю, паедуть нармальна», — ацэнівава нашу нябуйнасць кабета ў вішнёвым. Стойкі сінхронна зынкаюць, вочы мякчэюць, нас «запрашаюць пад-ехаць». «Куды два грузы?» — «У Партызанскі!» — загадва голас з рациі.

У Партызанскім РУУС халодна, як у падвале. Мы паводзімся вольна, гутарыміж сабой і з міліцыянтамі пра акцыю, дыягназ і жыцыцё. Чалавек у цывільным (і на акцыі, і ў пастаронку) рэй вялі людзі ў цывільным зь іншага, не міліцыйскага, ведамства) спрабуе спыніць гутаркі. «Мы на сюды прыйшли, дык будзьце ласкавыя нас трываць! — кажу яму. Людзі з вайсковай выпраўкай чамусыц паважаюць нахабства ў ветлівой форме. Хутка мы нават усыміхаемся адно аднаму. (На хочаш быць ахвяраю — із будзь ёю!)»

Нас, затрыманых у парку, 38 чалавек. У тым ліку — сталага веку мужчына, якога прывезлі з трапелібуснага прыпынку ў кайданках, і дзіве бабулі (зьблізілі пустыня бутэлькі. Торбы са шкілтарай у іх канфіскавалі). Плыўчылыжнікі таксама тут. Ім дазволілі пераапрануцца ў сухіх белых халатах.

Простыя міліцыянты перакіні-юць, што нас вось-вось адпус-ціць. Затэлефанаваць дачэц, якія дома адна, мне не дазваляюць. Усіх здымалі ў відэа, бяруць адбіткі пальцаў, просьба распа-весыці пра гулянні і пасымейва-юцца. Відаць, што міліцыя нічога не вырашае ў лёсе «палітычных» і чакае «асаблівага распрадажэння» з рабы. Чакаем і мы — у акта-вай залі. Менаваць тут зъяўляеца першы амонавец: «адмарозак», «наяжджае» на дзяўчыната і нікога не пускае ў прыбіральню. Я паведамляю амонаўцу, што пасыль прэзы-дэнцікіх выбараў збираюць зрабіць унёсак у выпраўленне дэмаграфічнай сітуацыі ў краіне. «Усе вы тут ціжарныя! — кажа ён і чапляеца да некага з-за выбітага зуба. «Зубы ўстаўляюць, а вось з магам — цяжкі!». Агульны рогат. Прыводзяць затрыманую Кацярыну Шабан. Дазнаемся пра другога

Канчатковы дыягназ

Генэнінг «Зубра» быў нешматлюдны і цалкам расейскамоўны. Зуброўцы весяліліся, як камікадзэ: міліцыя затрымала 38 чалавек

«адмарозка» ў цывільным, Новікова. Ен ўдарыў Кацию па твары так, што дзяўчына атрымала лёгкія страсеньне мазгот. Віктар Мухін, іншы затрыманы аўтар «НН», патрабуе, каб міліцыянты размаўлялі з намі па-беларуску. Я кладусі спаць, але ненадоўга. Нас ужо вядуць уніз. «Калі з майі дзецы нешта здарыліца, адказваць у судзе будзеце вы аса-біста», — кажу нейкаму начальніку ў адказ на камплімент. Той зъдзіўлена змаўкае.

Пакуль міліцыянты вырашаюць, што рабіць з нашымі пратаколамі, сканчаюцца законныя трэхадзіны, адведзеныя на «высыяўленне асобы». Той самы «адмарозак» не дае ўставаць з крэслы, гучна размаўляць... Нахабны амонавец вар'яе ад маіх словаў, што ён тут нікто. Сварымся. Усе пачынаюць заступацца за мяне. Амонавец б'е па галаве самага хударльялага й малога хлапчуга. У адной дзяўчыны пачынаецца гістэрыка: «Я не разумею, чаму нашая міліцыя зьбіае людзей — проста так!!!». Віктара Мухіна тройчы клічуюць, каб вызваліць, і тройчы вяртаюць назад. Мы распачынаем супольны «страйк»: сінхронна тупаем па падлозе, б'ем у ладкі, скандуем: «Тры гадзіны! Тры гадзіны!», «Жыве Беларусь!», «Слава націў! — Съмерць вогарам!». Ахойнікі слупянеюць і... глядзяць з павагай.

«Адмарозак» бяжыць па начальніцтва, якое таксама слупянеє і сышодзіць далажыць пра нас. І тут ажыўляючы бабулькі: «Гэй, вярніце сканфіскаваныя сумкі!» — «А што ў іх?» — «Як што?! Даляры! Улады ж кажуць: нам «заплаті!», мы «прадаліся»!».

Праз чатыры з паловай гадзіны, перш, чым адпусціць нас, начальніцтва РУУС можна выбачалася. Злоніс амонавец Ігар старанна ашуквае маю сумку ѹ кішэні паліто: байца, што наша гутарка запісаная на дыктафон. «Можаш забраць касэту, калі так страшна! Там нічога німа, акрамя суду над чалавекам, які застрэлі падобнага да цябе». Ігар апраўдаецца, што я «пагражала яму расправай», і дорыць мне сканфіскаваныя значак з надпісам: «Я ведаю, хто самы галоўны дурань у краіне».

На выхадныя за кратамі засталіся 16 чалавек, у тым ліку трох зусім маладыя дзяўчыны і адна з бабулек. Што ж да «канчатковага дыягназу», дык гэта была самая каліярытнасць акцыі апазыцыі за апошнія гады.

Тацяна Сынітко

ПЕРШЫЯ ВЫНІКІ АПЫТАНЬНЯ ЧЫТАЧОУ «НН»

1) За каго б Вы прагаласавалі на прэзыдэнцкіх выбараў?

- Сямён Домаш 7
- Зянон Пазыняк 5
- Станіслаў Багданкевіч 1
- Вінцук Вячорка 1
- Аляксандар Дабравольскі 1
- Пятро Краўчанка 1
- Аляксандар Лукашэнка 1

Многія чытачы назвалі імёны Васіля Быкаўа, Іванкі Сурвіллы, Ніла Гілевіча. Паколькі гэтыя людзі — не палітыкі, колькасць пададзеных за іх галасоў мы не называем.

2) Пад якім дэвізам мусіць ісці на выбары кандыдат, за якога вы прагаласавалі?

- «Беларусь — у Эўропу!» 3
- «Беларусь — для беларусаў!» 2
- «Нармальны прэзыдэнт» 2
- «Незалежная Беларусь» 2
- «Німа лепш, як Домаш», «Добры прэзыдэнт», «Жыць будзем лепш», «Спакойная сіла», «Вядома ж, Домаш», «За вольную Беларусь!», «Дэмакратыя, Эўропа, незалежнасць», «Дабрабыт людзей свабодных», «Не — хлускі і імпэрыі», «Расея — гаўно!», «Радзіма і Свабода!», «Незалежнасць, реформы, добрасуседства», «Адраджэнне Беларусі як націў», «Адраджэнне, правапарадак, дабрабыт», «За Бацьку!», «За эканамічныя реформы без прыцягнення найбяднайшых славё насељніцтва», «Vincitore», «Свабода і незалежнасць» — усе па 1.

Чытаныне «НН»

За каго Вы прагаласавалі б на прэзыдэнцкіх выбараў?

Пад якім дэвізам мусіць ісці на выбары кандыдат, за якога Вы прагаласавалі б?

За якую партыю Вы прагаласавалі б на парлямэн

Апэрэткавая дыктатура

Працяг са старонкі 1.

Ня будзем казаць ні пра этычны бок гэткае радасыц, ані пра тое, з каго кілі маскоўскіх аниматоры, — з Лукашэнкі-лукашэнкі ці з Тукашэнкі-кіраўніка калянізаваюць дзяржавы. Адказ на пытанне "чаго радаваліся беларусы?" вынікае з адказу на пытанне "што ж м карцела?".

Мараць яны, што Пуцін пачуе беларускую апазыцыю і падтрымае яе на сёлетніх прэзыдэнціх выбарах. Кожны слабы знак зь любых расейскіх СМИ ўспрымайце як прыкмету будуче падымкі.

Ды тых, каго расейскі капитал ці заеншчына сапраўды хацелі б з'янцуць (Шэварднадэз ці Юшчансу), у Маскве крытыкуюць зусім так, як свайго ў дошку "парня". Кырыноўскі і Харытонаў якраз і заменены ў расейскім палітычным тэатры. Прыкладна такую ж ролю адыгрывае і апэрэткавая ўсходнеўрапейская "дыктатура" Беларусі.

Надзеі беларускіх дэмакратоў і Пуціна могуць мець сэнс толькі ў двух выпадках: "магутнасці дэнакрату" або "добра га Пуціна". Салі дэмакраты будуть пераманіць, Крэмль іх падтрымае ці, прынамсі, зробіць такі выгляд — ік было з Каштуніцам. А вось у тым, што Пуцін добры — г.з., што ён жадае ператварыць "імперскую Расею" ў "Расею нацыянальную", ўсходнеўрапейскую і заходнюю, — можна сумнівацца. Салі б ён таго сабе зычыў, дык іерамогта дэмакраты ў Менску і

ўмацаванье беларуское незалежнасці адпавядалі б жаданню Пуціна. Паварот падзеяў у Беларусі дыскрэдытаў бы імпэрскую тоеснасць расейцаў.

Але нішто не паказвае, каб Пуцін бачыў будучыню сваёй нацыі ў разыўтаныні з імпэрскімі ілюзіямі.

Наадварот, Пуцін бачыць паратунак Расеі ў ўмацаваны "імпэрскае ідэнтычнасці" пры адначасовом разыўці дзяржаўна-алігархічнага капіталізму. Праніклівы анализ пабочных мэтай праекту "энэргетычнага партнёрства Расеі і Эўрэзія", зроблены французскай даследчыцай, які

Вы можаце прачытаць тут побач, пацвярджае гэта. Пуцін мяркуе, што дэмакратызацыя і ўсходнеўрапейская непазыбжна выклікала б дэцэнтралізацыю і дэзынтэграцыю Фэдэрацыі. Падобную пэрспектыву ён ацінвае як інгатыўную. Пазытыўны ёфект ён бачыць у традыцыйнай для імпэрскага мысленія тактыцы — пасадзіц Эўропу на паліўны ланцужок, умацаваць імпэрскі дух усё меней удзячных Маскве "суб'ектаў фэдэрацыі", зъяднаўшы іх наяўнасцю супольных пад'ялёній (Беларусі ці — заўтра — Украіны). Дзеля таго самага ён узяў пад беспрэцэдэнты для постсавецкай Расеі кантроль агульнарасейскіх тэлеканалаў — па вялікім рахунку, адзінае, апроч расейскай мовы, што сапраўды лучыць разыеглыя расейскія рэгіёны. Гэтую ж мэту мае і стварэнне новае суперкаліўі ў расейскай

індустрыі, якія будзяць падтрымка

Пуцін можа падтрымачь толькі Лукашэнку або фігуру, для нас горшую за Лукашэнку. Калі горшыя магчымы. Падмануць цяпрашні Крэмль нікому зь беларускіх незалежнікаў ня ўдасца.

Барыс Тумар

Пад судом непадсудныя

Ніводная ўлада ня любіць, калі яе судзяць. **Расейская ўлада ўвогуле звязлася быць непадсудна.** **Але адказваць за злачынствы ў Чачні прыйдзеца**

На думку расейскага ваеннаага чынавенства, за бамбардаванын Чачні, можна атрымліваць мэдалі ды новыя зорачкі на пагоны. З пункту гледжання расейскага заканадаўства, за тое саме можна сесьці ў турму на немалы тэрмін. Бамбардаванын падпадаюць пад дзеяньне артыкулу 167 КК РФ ("наўмыснае зыннічнэне (ци пашкоджаньне) чужое маёмыці") ды артыкулу 105 ("наўмыснае забойства 2-х ці болей асобаў агульнанебясьпечным чынам").

Першым падаў у суд на расейскіе

Міністэрства абароны Абдула Хамзай. Гэты дасьведчаны адбакат вінаўца дзяржаву ў тым, што падчас бамбардаванын Уруса-Мартану 19 верасьня 2000 г. было разбурана 40 дамоў (у тым ліку ягоны), забітыя 6, параненыя 15 жыхароў, — і патрабуе поўнае кампенсацыі.

Мінабароны магло б пазыбегнуць скандалу, заяўвішы, што дамы разбураныя "дзеля скрайніх неабходнасці" ды сплатаўшы туло кампенсацыю, але яно вырашила зрабіць выгляд, што бамбардаванын не было увогуле. Бомбы кідалі, маўляю, не бліжэй за 2-3 кіляметры ад населеных пунктаў, а выпадкова ў горад яны трапілі не маглі дзякуючы "сystэмам выведкі". Аргументы проста съехуваўтарыя — давесці, што расейцы бам-

бардавалі горад, можна элемэнтарна: усе ягонія жыхары — съведкі гэтага. Калі і сапраўды быў загад бамбіць "акуранта", дык судзяць трэба пілотаў, якія кідалі бомбы на горад са свайго жадання. Калі ж такога загаду не было, дык Мінабароны падманвае съедзда — новы падзі гарантаваны.

Зрэшты, ня будзе дзівам, калі суд вырашиць, што Мінабароны не разбурана Уруса-Мартану. Як палкоўнік Буданаў не гвалтаваў ды не забіваў 18-гадовай Эльзы Кунгаевай. Аргументы буданаўскага абароны гэткія ж нікчымныя, як і ва Уруса-Мартаноўскім працэсе. І ўсё ж на выключану, што Хамзайе давядзенца шукаць прауды толькі ў ўсходнеўрапейскім судзе, у Страсбургу.

Алесь Курдыцкі

Эўропа як блізкае замежжа Расеі

Франсуаза Том,

цаэнтка Сарбони

Летась у кастрычніку "Газпром", Газ дэ Франс, нямецкі Вінтэршаль" да італійскі "SNAM" тварылі міжнародны кансорцыум дзеля пабудовы газаправоду. Этым праектам, што каштуе 7 млрд. далляраў, мae распачацца "энэргетычнае партнёрства" між ўсходнеўрапейскімі дзяржавамі. Праект прадугледжвае павелічынне пасставак расейскага газу ў краіны Эўропы ў 2 разы ўзамен значных ўсходнеўрапейскіх інвестыцый у расейскім энергасектар.

Расея абяцае систэму дзяржаўных гарантый пад пабудову двух новых газацягай: аднаго праз Уніяцію, другога праз Беларусь і Польшу. Тымі самымі славамі Расея прапануе экспартаваць Заходнюю Эўропу і электраенергію.

А ТАГО ГАЗУ НЯМА!

Цяпер Расейская Фэдэрацыя экспартуе 60% ад здабытай нафты 40% газу, і гэта максімум, які экспартнага пагрозу ўнутраным расейскім рынкам, які ётак пакуе ад недахопу сыр'яўны. Расейскі эксперт Станіслаў Меншыкав піша: "Энергетычны мост імідж Расеі і Эўропай выгодны Расеі толькі геаполітычна. Мы... ёння ня здольныя забяспечыць ўласныя патрэбы, ні патрэбы Эўропы". Каб захаваць вытворчысць, траба вялізныя інвестыцыі — 70 млрд. далляраў толькі ў сэктор электраенергетыкі, каб захаваць вытворчысць энергіі на цяпрашнім узроўні, паводле ацэнак іншага Чубайса. Аднак гэта не перашкодзіла Расеі пачаць у

мінулым жніўні экспарт электраенергіі ў Нямеччыну. Цяпер Расея пастаўляе чвэрць усяго газу, што спажывае Эўропа. Але памеры здабычы скарачаюцца: з 643 млрд. м³ у 1991 г. да 563 млрд. м³ у 1999 г., за мінулы год адбылося скарачэнне на 20 млрд. м³, а на гэты год прагназуецца зъмяншэнне на 40—50 млрд. м³. Каб павялічыць экспарт у Эўропу з 80 да 179 млрд. м³, Расея трэба 80 млрд. далляраў інвестыцыяў. І гэта толькі на абслугоўваныне наяўной інфраструктуры, без уліку пабудовы новых газацяг.

Для тых інвестыцый патрэбныя сур'ёзныя гарантіі. Пуцін запэўнівае замежных інвестораў, што Расея гатовая "садзейнічаць" за бясспячэнню доўгатэрміновай энергетычнай незалежнасці Эўропы". Каб мець магчымасць павялічыць свой эканамічны імідж за мяжой, Крэмль узмадніе кантроль за расейскімі мэдзяямі. Пуцінскія прапагандысты даводзяць, што аўтарытарны рэжым спрыяе замежным інвестарам, нават калі ён замахваецца на пэўныя дэмакратычныя каштоўнасці.

А як жа выглядае сітуацыя на-

якога яно, відаць, зъяўляецца. У 2000 г. "Ітэра" давяло здабычу газу да 20 млрд. м³. Памеры вытворчасці "Газпрому" зменшыліся на такую ж лічбу. Акрамя таго, "Ітэра" мае доступ да газаправодаў, што раней было манаполіяй "Газпрому". Асноўныя адміністратары "Газпрому" маюць частку акцыяў "Ітэра". У 1998—99 г. "Газпром" заплатіў газам падаткі Ямала-Ненецкай аўрузе. Газ быў аценены ў 2 далляры за 1000 м³. Па гэткім кошце "Ітэра" скупіла той газ і перапрадала яго на сусветным рынку па 60 далляраў за 1000 м³. Рэзьдзел працы між дзіўвома кампаніямі такі:

"Газпром" працуе стратна на ўнутраны рынак, бо прадае газ расейскім спажыўцам па заніжаных цэнах (за апошнія дзесяць гадоў страты склалі каля 10 млрд. далляраў), а «Ітэра» займае пасставакі ўніверсальнага суперквоты (Губайдуллаевіч Чубайс) і перапрадае газу за 96 далляраў. І гэткая сітуацыя не мяніеца гадамі.

АЛЬЯНС БЮРАКРАТЫІ АЛІГАРХАЙ

Таму можна ўпэўнена казаць, што альянс між дзяржаўнай бюракратыяй і алігархамі, што падтрымалі ад дзяржавы асобы, якія заснавалі асноўныя прамысловасці і сектары, якія маюць супрацьлеглую ўніверсальнага спажыўця з сусветнымі. Першыя, напрыклад, сёняння складаюць 10—15 далляраў за 1000 м³ газу. Тым часам Расея, купіла туркменскі газ па цене 38 далляраў за 1000 м³, перапрадае яго за мяжу за 96 далляраў. І гэткая сітуацыя не мяніеца гадамі.

Сёняння алігархі і дзяржаўны

апарат кантралююць найбольш прыбытковыя сектары расейскай эканомікі і асноўныя фінансавыя пльні. Гэта спрыяе памнажэнню і пашырэнню дзяржаўных карпаратыў, што кантролююць людзімі Пуціна. Так, Беланіаву, калегу Пуціна па ФСБ, даручана стварыць на базе "Россвооружэння" і "Промэкспорт" аднайменную манаполію па экспарце "Россаборонвооружэнне" і дзяржаўную манаполію па экспарце нафты — "Зарубежнефть".

Дык якія тут могуць быць гаранты інвестыцый? Што пешацілі ўніяцца расейскаму ўраду, атрымаўшы грошы, распачаць шавіністичную кампанію супраць "Захаду, што рабіе Расею"? Эўропе застанецца альбо ўсё згубіць, альбо дзейнічаць пад расейскую дуду. Пра менавіта такі сцэнар съедздаць тое, што большасць расейскіх бізнесменаў уважае за лепшыя трывалыя свае капіталы за мяжой. Незразумела тады, чаму Эўракамісія (уряд ЭЭЗ) з такім энтузізмам ставіцца да інвеставання ў занядбаны расейскі энергасектар.

ПАЛІТЫЧНЫ ПАГРОЗЫ

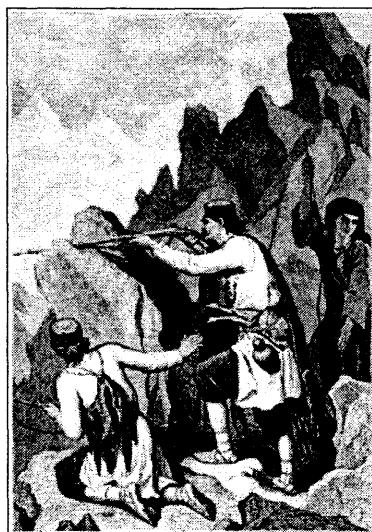
Уздел Расеі ў праекце "энэргетычнага партнёрства" не звязаны беспасярэдне з першаснымі эканамічнымі патрэбамі краіны. Зможнасць не зъяўляецца для Пуціна самамэтай: эканамічнае супрацьліцтва — толькі ўмова, сродак аднаўлення «расейскай велічы». Як піша бізікі да цяпрашніх маскоўскіх уладаў аналітык С. Караганав, "энэргетычнай інтэграцыі можа стварыць сувязь сур'ёзную базу дзеля збліжэння ў палітычнай, вайсковай, науковай, тэхнічнай і адукацыйнай сферах".

A ГЛЯД СЯРЭДНЕЭУРАПЕЙСКІХ ПАДЗЕЙ

**Харваты Боснії й Герца-
гавіны спрабуюць утва-
рыць асобную дзяржаву.**

Харвацкія жаўнеры масава
ўцякаюць з басьніскага войска.
Забурэнні сярод басьніскіх
харватаў звязаныя з выключэн-
нем са складу новага ўраду най-
большыя партыі Мусульманскага-
Харвацкай Федэрацыі — Харвац-
кага Дэмакратычнага Зьвязу. Рады-
кальныя настроі басьніскіх
харватаў выклікалі непакой у
NATO і ЗША. Міратворцы з СФО-
Ру пачалі пераносіць зброя з ка-
зармай басьніскага войска ў свае.

На выбарах у Чарнагорыі ка-
ліцыя незалежнікаў прэзыдента
Джуканавіча "Перамога дзеля
Чарнагорыі" атрымала 42% гала-
соў і мінімальную бальшыню ў

Джуканавіч перамагае, Юшчанка прайграе

Скупшыне, прасэрбскія сілы,
з'яднаныя ў кааліцыю "Разам зъ
Югаславій", набралі 41%. Перамо-
га Джуканавіча можа азначаць ка-
нец Югаславіі — ён абяцаў, што
найпазней 13 ліпеня (нацыяналь-
нае сьвята) Чарнагорыя стане неза-
лежнай. Больш за палову жыхароў
гэтая неўянікае краіны (населеніц-
тва 650 тыс. чалавек — і яшчэ калі
мільёну чарнагорцаў жыве ў Србіі)
падтрымліваюць ідэю незалеж-
насці. Гэта найперш моладь, інте-
лігенты, бізнесмены. У парламент
трапіў таксама незалежніцкі Лібэ-
ральны Хаўрус (7,65%) і делегаты
ад мусульманскай і альбанскай
мяшчыніі — так што рэфэрэндум
аб выхадзе з Югаславіі ўсё ж,
відаць, адбудзеца.

Нямецкая марка ўжо замяняла ў
Чарнагорыі няўстойлівы югас-
лаўскі дынар.

Разам з Чарнагорыяй Србія

страйціць выхад да мора, праз
якое паступае больша частка
імпарту, у тым ліку нафта. Гледзя-
чы на Чарнагорью, паўночная
правінцыя Ваяводзіна зьбираецца
пачаць з Бялградам перамовы аб
свой будучым статусе.

**Бруслель перамаўляеца з Пра-
гай,** каб тая пагадзілася на сяміга-
довыя аблежаванні для працы
чэскіх грамадзянаў на тэрыторыі
"першапачатковай пятнаццаткі"
Эўразвязу. У якасці кампенса-
цыі прапануецца на дзесяць год
забараніць заможным эўрапейцам
набываць у Чэхіі зямлю й нерухо-
масць, бо гэта можа моцна павя-
лічыць кошты на іх. Бо ў Чэхіі па-
шыраюцца антыямецкія пачуцьці.
Адтуль пасля вайны былі выгна-
ны ажно 3 мільёны немцаў — ану-
як вернуцца?

Пасыль адмены 10 красавіка
Данія і Бэльгія візаў для гра-

мадзянаў Славаччыны рэзка
ўзрасла колькасць славацкіх
цыганоў, што спрабуюць атры-
маць у тых краёх прытулак. Яны
імкнущы ў Бруслель цэлымі рэйса-
вымі аўтобусамі — на мінулым
тыдні з Братыславы ўцягло калі
сотні цыганоў. Славакі турбуюцца,
што Данія й Бэльгія зноў уядудзь
візы. А з Вугоршчыны цыганы бы-
гуць у Францыю, дзе ім усё час-
ці і часцей надаюць статус пал-
ітуцакоў. Будапешт кажа, што
ніхто цыганоў не перасьледуе,
проста тыя квапяцца на ўцякаць
гроши.

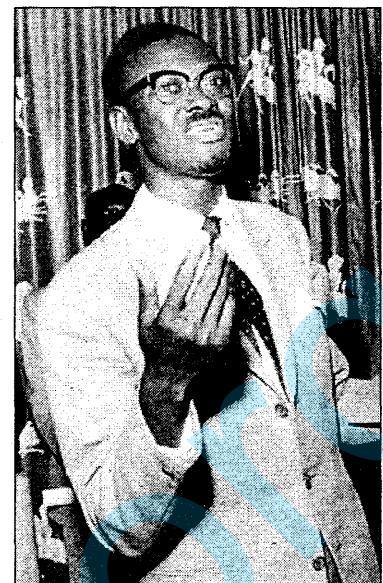
Некаторыя славацкія й вугор-
скія палітыкі лічаць, што гэткі
ўцёкі ладзіць расейская выведка.
Вугорская газета *"Nepszava"* піша,
нібыта расейскія шпигалі фран-
цузскім камуністамі гроши на ўты-
майне ўцекаючы, якія ствараюць
адмойны образ Сярэдняе Эўропы.

але ў Вярхоўнай Радзе яго не
падтрымліваюць і сто дэпутатаў.

У знак пратэсту супраць спро-
баў зыняць Юшчанку колькі
львоўскіх студэнтаў авесыціла
галадоўку перад Вярхоўнай Радай,
а лвоўскія вучальні мае ахапіць
штрайк. Праз пару дзён у Страс-
бургу будуць выращаць, ці выклю-
чаць Украіну за парушэнне право-
вой чалавека з Рады Эўропы.

**Амэрыканскія сэнатары з'яви-
ліся да прэзыдэнта Буша ў**
справе другой хвалі пашырэння
NATO на Усход у 2002 г. Ідзеца
аб прынцыпі ў хаўрус Славеніі,
Славаччыны і адной з балтыйскіх
дзяржаў. Праўда, генсак NATO
Робэртсан кажа, што ў бліжэйшы
час пашырэння можна не чакаць,
бо яшчэ многа працы зь нядыўна
принятымі Польшчай, Вугоршчы-
най і Чехіяй.

Група палітыкаў з Усходніяй

АНОНС ГЕРОІ ПРАМІУЛАЙ ЭПОХІ

"Савецкая ідэалагічная іні-
цыя не стамлялася выкры-
ваць хэврынную сутнасць,
абясцікоджваць, ідэйна аблі-
збройваць, зрываць маскі сур-
гесна паліраджаваць, рагича-
ці пратэставаць, з'яўляцца да
людзей добрач волі, дарэшты
вызяўляць, гнітун ганбіць і
парэшце, узметаць мужнія
галасы і абарону вялікай
імперыі істотнай като-
ніць."

Эсэ Вінцэса Мудрова са згад-
камі пра Маноліса Глезаса,
Петрыса Лумумбу, Хумана
Карвала і Леніна. Практы-
ческімі аргументамі ён
з'яўляецца падтрымка тру-
пу "НН".

Язапат Змысла

Эўропы пазаўчора з'яўнаваціла
Эўрапейскі банк рэканструкцыі і
развіцця, які дапамагае краінам
Эўропы праводзіць эканамі-
чныя рэформы, у дыскрыміна-
цыйнай моўнай палітыцы. Згодна
з новымі правіламі, у дакумэнта-
цыі банку зараз можна будзе вы-
карыстоўваць толькі ангельскую
мову. Прадстаўнікі 20 краін пад-
пісалі мэмарандум пратэсту супра-
ць новае нормы, што зъмяншае
сфэры ўжытку нацыянальных мов.
"Мы на бачым падставы, чаму
народы Усходніяй Эўропы пазба-
ўляюцца права чытаць на роднай
мове", — заяўляла прадстаўніца
Латвіі Альда Озала.

У той самы дзень ЭБРР заявіў,
што, магчыма, Беларусь будзе
выключаная з арганізацыі, але не
з моўнай справы, а за адсут-
насць эканамічных рэформаў.

Язапат Змысла

**"Энергетычнае партнэрства" з
Эўразвязам разглядаеца ў Маскве як
інструмент аднаўлення гегемоніі над
дзяржавамі СНД.**

REX-PROMEDIA
VARSHAVIA
MINSK
PARIS
MOSCOW

Маскву 26 верасня 2000 г. Заход-
нія апалаігеты, "энэргетычнае
партнэрства" даводзяць, што
супрацоўніцтва між Эўропой і
Расеяй спрыяе "стабілізацыі"
апошніяй. Выказваныне гэтае вядо-
мае шчэ з часу "разрадкі". Але
ж сёньняшніе "энэргетычнае
партнэрства" можа толькі ўмаца-
ваць сёньняшні рэжым — нафта-
і газадаляры пойдуць на пад-
трымку бюрократычных струк-
тур у расейскіх алігархах. Захад
згодны заплюшчыць вочы на гэта,
аб Пуцін спыніць ціпераціяне
расейскіх безуладзьдзе, якое так
палахает Эўропу.

Аднак нельга забывацца на не-
сувимерныя амбіцы расейскага
кіраўніцтва. Эўфарыя ад лёгкіх
перамогаў унутры краіны замінае
рэалістычнаму. ўспрыманню
міжнароднай сітуацыі. Ціперація
расейскай стратэгіі на за-
ходнім кірунку ўжо заслужыла
назву "чэкісцкай дыпламатыі" —
з уласцівымі ёй пераацэнкай
эфектыўнасці маніпуляцыі, па-
гардай да партніраў, распылен-
нем выслікаў, прыманьнем сваіх
жаданняў за рэчаіснасць. Гэт-
кае ёсьць і вынікам стварэння
Пуціным "інфармацыйнай
вэртыкалі".

Але гэта не зъмяншае пагрозы
рэалізацыі праекту "энэргетычна-
е партнэрства", які пагражае пе-
раўтварыць Эўропу ў "блізке за-
межжа" Расея. Будуючы "энэрге-
тычны мост", эўрапейцы ў леп-
шым выпадку страцяць гроши, у
горшым — незалежнасць.

**Скарочана пераклау з
францускай Юрась Ліхтаровіч**

паводле Françoise Thom, "Union
européenne — Russie: le partenariat
énergétique", (Франсуаза Том, "Эў-
рапейскі Звяз — Расея: энергетычнае
партнэрства") / Géopolitique, #72,
сінеканье 2000.

Таму Расея патрабуе, каб новы га-
заці ўшоў у абыход Украіны. Зна-
чыць, апошняя альпініца перад
тупіковай альтэрнатывай: альбо
еканамічная крыза, альбо палітыч-
ная залежнасць ад "Газпрому" ці
эўрапейскага кансорцыуму, які
будзе абараніць інтарэсы Расеі.
Гэта палахала Польшчу. Тады
Масква запатрабавала ад Бруслю
ціснуць на Варшаву. Як піша
strana.ru: "Расея ўважае за леп-
шае дамаўляцца ў Бруслі і іншых
захоўнэўрапейскіх стаціях, ве-
даючы, што буйнейшыя эў-
рапейскія партнёры змогуць паўз-
дзейнічаць на Польшчу". Іншыя
расейскія патрабаваныне — зъмян-
ніці стаўлены ў ЗЭ да Лукашэнкі
і прызнаць легітимнасць апошніх
парламэнтскіх выбараў у Беларусі.

Яшчэ Расея патрабуе ад ЭЗ
адмовіцца ад пабудовы нафтапра-
воду Баку-Джэйхан для экспарту
нафты з Каспія ў абыход Расеі.
Гэта палахала Польшчу. Тады
Масква запатрабавала ад Бруслю
зіснуць на Варшаву. Як піша
strana.ru: "Расея ўважае за леп-
шае дамаўляцца ў Бруслі і іншых
захоўнэўрапейскіх стаціях, ве-
даючы, што буйнейшыя эў-
рапейскія партнёры змогуць паўз-
дзейнічаць на Польшчу". Іншыя
расейскія патрабаваныне — зъмян-
ніці стаўлены ў ЗЭ да Лукашэнкі
і прызнаць легітимнасць апошніх
парламэнтскіх выбараў у Беларусі.

Дастаткова прасачыць за па-

Перабольшаны Чарнобыль

Тэмаю папулярнага польскага часопісу «Упраст» ад 14 студзеня стала сэнсацыйна пададзеная падборка матар'ялу пад загалоўкам «Чарнобыль — найбольшы блеф XX стагодзьдзя». Польскія журналісты грунтаваліся на дакладзе, падыходаваным Навуковым камітэтам ААН у спраўах наступтвія атамнага апраменівання (UNSCEAR).

Даклад рыхталі 142 спэцыялісты з 21 краіны. Яны прыводзяць у дакладзе наступныя лічбы: толькі ў 134 супрацоўнікаў ЧАЭС, пажарных і ратаўнікоў, што змагаліся зь нягодай непасрэдна на станцыі, развілася прамянёвая хвароба, і 30 з іх памёрлі. 381 тыс. ліквідатораў атрымалі дозы апраменівання ў сярэднім у 10 разоў ніжэйшыя за небісьпечныя для жыхароў ўзровень (1000 мілізівретаў). Няма звестак, якія б сведчылі, што за 14 гадоў пасля Чарнобылю недзе вырасла лічба захворваньняў на рак, съмартнасць або нейкія іншыя захворванні, звязаныя з апраменіваннем. Адзіны рост захворваньняў, які зафіксаваны ў забруджаных раёнах, — гэта рост псыхасаматычных хваробаў органаў дыханья, страваньня і нэрвовай систэмы, нікім чынам не звязаны з радиактыўным забруджваннем, але непасрэдна абумоўлены радыёфобіяй, страхам за сябе і за дзяцей, перадусім боязью захварэць на рак.

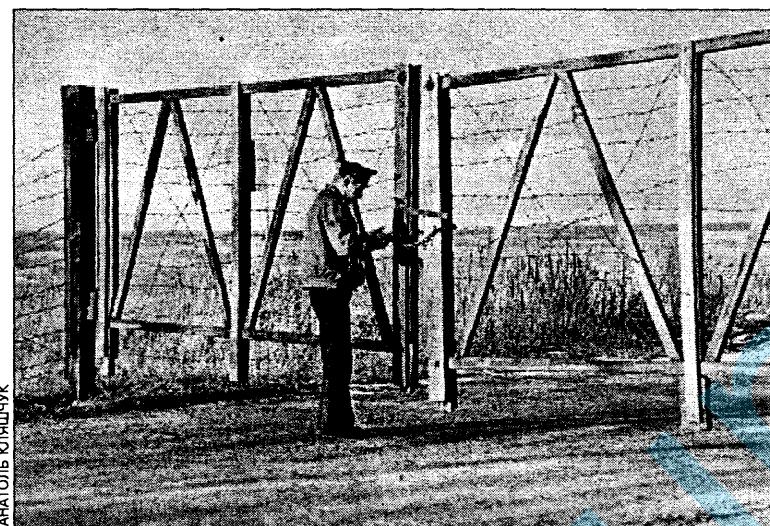
Першымі ахвярамі страху ў 1986—1987 г. сталі ненароджаныя дзеці. Колькасць спаронаў тады вырасла ў пэўных раёнах Беларусі да 25%: жанчыны баяліся, што народзяць мутантаў. Між тым, нікага росту генетычных адхіленняў на дзяцей зафіксавана не было, — съцвярджае даклад. — Ды ён і немажлівы, — мяркуюць дасьледчыкі з ААН, — бо і ў ахвяраў Хірасімы й Нагасакі ня выяўлена нікіх генетычных парушэнняў. Адзінамі сапраўды рэальных наступтвів аварыі могуць быць 1800 выпадкаў раку шчытавіцы, зарэгістраваных у дзяцей з Беларусі, Украіне, Расеі за 14 гадоў пасля Чарнобылю (з прычыны атрымання вялікай дозы радиактыўнасці ёду ў першыя дні па аварыі). Але юніе гэтыя выпадкі абумоўлены Чарнобылем. Рак шчытавіцы, пішуць эксперты UNSCEAR, развіваецца праз 6—9 гадоў пасля апраменівання, а ў лічбу 1800 уваходзяць і выпадкі раку, зафіксаваныя за год і два пасля аварыі. Проста раней адпаведная статыстыка зусім не вялася, дык няма з чым параўноўваць. Такіх дасьледаваньняў да аварыі ў Беларусі і Украіне папросту не праводзіліся. На Чарнобыль сталі сыпісваць ўсё запар. Тыповы прыклад — скандалы вакол фільмаў «Чарнобыль:

ускрыццё хмары» (Францыя, 2000) і «Ігар — дзіця Чарнобылю» (Брытанія, 1998). У апошнім гаворыцца пра Ігора з-пад Менску, які нарадзіўся ў 1988 г. зь недаразвітымі ручкамі-носкамі. Фільм прыпісвалі чарнобыльскай катастрофе віну за генетычныя парушэнні, якія сустракаюцца ва ўсіх краінах. Гэта выклікала рэзкі пратест французскіх і брытанскіх навуковуццаў.

Часопіс «Упраст» называе Чарнобыль «прыбытовым мітам». Фінансавая дапамога часткова асядае ў кішэннях тых, хто ле разъясняючае. Яна таксама ідзе спэцыялістам, што працуе з сферам, звязанымі з «ліквідацыяй наступтвіяў». Перабольшанье страху выгоднае таксама міжнароднаму экалагічнаму руху, які

фіксуе ў Беларусі сп. Астапенка. Наша грамадзства любіць съпіваць на радыёцыюю беды, звязаныя з заніжанымі сацыяльнымі стандартамі, культурнаю катастрофу ці страшэннаю беднасцю краіны, карані якіх трэба шукаць зусім не ў Чарнобылі. Ад «палітычнага і культурнага Чарнобылю» нашым людзям больш пакутаў, чым ад экалагічнага.

Паніка агарнула съвет па выкідзе ў атмасферу вялікіх колыхасцяў радыёактыўных рэчываў у красавіку 1986 г. Створылася атмасфера страху, якая дагэтуль парализуе грамадзкую думку. Выбух рэактара ў Чарнобылі на быў аднай з найбольшых трагедый, — такую выснову робіць UNSCEAR, — наступтвы аварыі стала перабольшвалі.

АНТОЛІЙ КІШЧУК

мае спрэядлівія мэты, але не заўжды карыстаецца сумленнымі сродкамі.

Часопіс «Упраст» цытуе інтэрвю Ўладзіслава Астапенкі, кіраўніка беларускага Інстытуту радыёактыўнай мэдыцыны, які заявіў агенцтву Reuters, што «ў выніку чарнобыльскай аварыі Беларусі пагражает дэмографічная катастрофа: ужо некалькі гадоў съмартнасць перасягае нараджальнасць, колькасць абортаў — лічбу родаў, а дзяцей з генетычнымі ганамі штогод нараджаецца 2,5 тыс.». Часопіс абвінавачвае Астапенку ў поўнай некампетэнтнасці або наўмыснай маніпуляцыі грамадзкай думкай. Дэмографічныя крызы спасціць ня толькі Гомельшчыну, але й «чыстыя» Чувашыю ці Баўтарыю, гэтаксама тагда вырасла і лічба абортаў. Гэта агульнарэгіянальная тэнденцыя, звязаная з эканамічным і маральным крызисам. А сътуція з генетычнымі парушэннямі ў Беларусі яшчэ больш чым аптымістичная. Но незалежна ад Чарнобылем ў любой чалавечай папуляцыі іх бывае ў сярэднім каля 6% — г.зн. у 5 разоў болей, чым

У Беларусі нікто дагэтуль не пасправдаваў абергерніцу выવады, зробленыя UNSCEAR. Нічога істотнага не адказало ў нашых акаademічных інстытутах і журналістам «НН» — усё агульныя фразы пра «атамнае лобі».

Палітычнае значэнне чарнобыльскага міту змяншаецца. Але яна меншэ колькасцю «панікмайкаў», якія эксплюаціюць радыяфобію, — ад Алексіевіча да Банджукскага. У першых шэрагах «агітатарапа за няшчасце» — кіраўніцтва чарнобыльскіх раёнаў. Яно высмоктвае з бюджету сродкі, што малі б быць укладзеныя на ў Брагін, а ў Карэлічы. З імі ж — чарнобыльскія «дзіцячы фонды», вакол якіх дзясяткі тысячаў людзей цынічна кормяцца з систэмы «гуманітарнай дапамогі» і «азадарулення дзяцей».

«Мы яшчэ не асэнсавалі гэтай касымічнай катастрофы», — на апошнім тыдні зноў уся незалежная преса ад газеты «День» да «Навінаў БНФ» брыніла апакаліптычнымі інтэрвю. Святланы Алексіевіч. Да нагнітання «чарнобыльскай гістэры» падключаецца й «ітэра-газпромаўская лобі» ў

Беларусі: пабудова атамнае станцыі пад Дуброўнау істотна зменшила залежнасць Беларусі ад паставак расескага газу і нафты.

«Чарнобыльскае лобі» адстойвае думку, што «Беларусь выгадна акцэнтаваць увагу на наступтвах Чарнобылю», бо гэта дазваляе прыцягваць у краіну гуманітарную дапамогу і фінансавыя субсиды. Субсидыяў проста няма. Памеры дапамогі істотна саступаюць шкодзе ад «радыёактыўнага іміджу» прадукцыі нашай сельскай гаспадаркі і нашай краіны як такой.

У любом разе, мы мусім імкнунца да праўды і толькі праўды: што ў наступтвах Чарнобылю бысьпечна, а што небісьпечна. Звычка ўспрымаць Чарнобыль як «касмічную катастрофу», «абсалютную бяду» наносіць шкоду людзям нават на пабытовым узроўні: паколькі з аблізайнай пагрозай немагчыма змагацца, дык людзі і махаюць на ўсё рукою. «Чаму гэта саюю бульбу есці можна, а грыбы з лесу — не? А, усё адно не ўратуешся...» З-за пасюнднага перабольшваньня людзі страчваюць асьцярожнасць. «Агітация за няшчасце» замінае разумець і ліквідаваць рэальный наступтвы катастрофы.

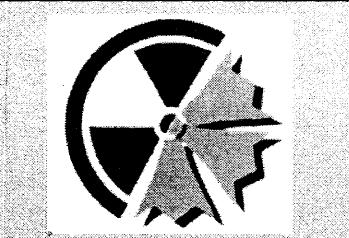
Патрэбныя праўдзівія статыстычныя звесткі і рэальная карціна. Інакш нашай «агітациі за няшчасце» хутка зусім перастанеўшы верыць у съвеце. І тады мы пазбавімся тae часткі дапамогі, якая сапраўды патрэбная. Патрэбная праўда пра Чарнобыль, трэба пераламіць туго атмасферу няпраўды, што пануе ў нашым грамадзтве скрэзом.

Чарнобыльская забруджваньне было нагодай уздыхнуць новае жыццё ў адсталы пайднёвы ўсход краіны. Гэтага не адбылося. Палітычныя інфраструктуры (транспартныя, пабытовай) не супрадаважала зъмяненінем структуры эканомікі. Можна лічыць, што добрая частка інвестыцый пайшла на глум...

Пізунія беларускія звесткі пачынаваюць рацюю дакладу UNSCEAR. Паказыкі колькасці захворваньняў нязначна рознічаюцца па раёнах краіны. На Гомельшчыне і Магілёўшчыне яны вышэйшыя, але вышэйшыя прыкладна на столькі, на колькі там горшча агульная сацыяльна-эканамічнае сітуацыя, г.зн. роўна настолькі, на сколькі «якасць жыцця» ніжэйшая, чым на Гарадзеншчыне ці Берасцейшчыне, а, скажам, узвесні злачыннасці вышэйшы.

Калі «Упраст» мае рацюю, беларусы могуць уздыхнуць з палёгкай: цяжар, з якім краіна ўступае ў новае тысячагодзідзе, не такі вялікі, як меркавалася. «НН» вернецца да гэтай тэмы.

Барыс Тумар

ЧАРНОБЫЛЬСКІ ШЛЯХ: чацвер, 17.00

«Чарнобыльскі шлях» сёлета ў Менску мае прайсцы 26 красавіка. Арганізаторы заплянявалі такі сценар: маніфэстанты зъбяруцца а 17:00 на плошчы Свабоды і пасля ўрачыстай супольнай імшы па ахвярах Чарнобылю рушацца да Дому Ураду з пэтыцый. Калі ўлады заблікуюць рух на плошчы, як на Дзень Волі на Юбілейнай, акцыя ператворыцца ў сядзячу, абяцаюч арганізаторы.

Тартак «Жоўтая съмерць»

У вёсцы Вепрына Чэркаўскага раёну са жніўня мінулага году функцыянуе цэх паераапрацоўцы радыёактыўнай драўніны. Узровень забруджваньня тут значна перавышае 15 кюры на кв.м. Штодзень рабочыя-съміяротнікі пілюць дошкі з навакольнага лесу, якія пастаўляюць іншыя съміяротнікі — пільшчыкі. Начальнікі не паклапаціліся нават, каб стварыць людзкія ўмовы працы на страшнай пілараме: рабочыя харчуюцца лустамі, што бяруць з дому. Асноўны пакупнік вепрынскіх дошак — нейкай маскуюскай фірмай, якая плаціць за іх саларкай. Далейшы лёс прадукцыі невядомы.

Паводле БелаПАН

Ліст у рэдакцыю

Курапаты: па съядох мінулага

Мне давялося нарадзіцца ў дзень гвалтоўнай съмерці беларускага пэзіяда Тодара Кляшторнага, які быў эпэрэсаны 30 кастрычніка 1937 г., але з розніцай у больш чым сорак гадоў. Дачка паэта, Мая Кляшторная, мяркую, што бацька быў расстралены ў Курапатах, як і тысячы іншых ахвяраў. У суботу яе, а таксама сяброў "Мартыралёгу Беларусі" можна было пабачыць у тым жалобным месцы за працяг на ўпараткованы мэмарыялу і падыходзіцца да съвята Радуніцы.

Тыя некалькі дзясяткай крыжоў, што стаяць зараз у Курапатах, перавяжаны белымі і бел-чырвон-белымі хустачкамі. Тут заўсёды спакойна... Толькі на купіне сядзіць на злыя ўлады й марыць паслаць дзяцей за мяжу (як яшчэ нядыўна ў горад).

Курапаты чакаюць новых крыжоў. ...Пад волгескі асеньнік Вось там, У тыя дні Мне на той аселіцы Расстрэліваць вялі... Тодар Кляшторны. Па съядох мінулага Андрусь Белавокі, Менск

Сяргей Варыводзкі

Чарнобыль. Быў ён ці не? Нібытабы. Адпаведныя дзяяржавныя інстытуцыі функцыянуюць, радыяцыйны фон кантрлюеца, гуманітарная дапамога паступае, народ абсьледуеца, лечыцца і рэабілітуеца, дзяцей возіць за мяжу адпачываць (няясна, праўда, ад чаго). Рэгулярна збіраюцца навуковыя канферэнцыі, праблемы ставяцца і рашаюцца, народ прызычыаўся, жыве сабе.

Пры гэтым аварыя на ЧАЭС дасёння застаецца найістотнейшым. Страхам, у якім жыве Беларусь.

Але жыць пры Чарнобылі трэба.

Калі спадзяюся ўвогуле жыць тут надалей, трэба ўсьвядоміць: жыць з Чарнобылем давядзенца і нам, і нашым нашчадкам. Страх можна перамагчы, калі паставіцца да Чарнобылю, як да пэўнага выпрабавання, кшталт вайны, палётаў у космас, экспедыціі на полюс, выжывання ў пустэльні ці альпінізму. Па стаўленні да іх (а дакладней па ўдзеле — уласным, чынным ці адвольным) чалавектва падзяляеца на Герояў і праста людзей. Апошні мусіць усё трывалы, не набываючы нікага становічага досьведу. Першыя, нават аднакроць далуччыўшыся да Здзярэньня, выпрабаваўшы сябе ім —

Каханьне маё, Хірасіма споведзь

— Ты ўсё выдумала.
— Я нічога ня выдумала.

**Маргерыт Дурас,
“Каханьне маё, Хірасіма”**

Штогод 26 красавіка: раніца-тлум-царкva-вячэра. Некага шука — каб расчыні фортку і съёр з памяці і гэтае 26 красавіка. Успаміны рэшткамі археантэрыкса, якому пашчасыціла трапіць у беспаветраную прастору, за-вакуумаваны немагчымасцю імі па-дзяўліца. Яны часам скуголяць ад бясьсилья, немагчымасці пра-бачыць, каб палюбіць, ня ведаючы, што і каму.

У мене два жыцьці. Адно — ля сініх водай Прываті, разьведзеных мер-ным гулам вуліцы Курчата. Другое — тут, на новым месцы жыхарства, пад Менскам, сярод “чарнобыльцаў”. Два анейна-ахоўнікі, і я чую шоргат іх крыва.

Неправетраны пакой. Ненавіджу прыцемкі. Ненавіджу жыцьцё пасля 26 красавіка. Так — у вязаных шкар-петках па сънезе ў трывцаціградусны мароз. Так — чакаць, хаваючыся за рогам дому, каб ня ўбачылі. Так — быць нядольным заплакаць. Ску-голіць магу — 26 красавіка, пачляючыся за вушак дзявярэй. Камэдый дыйгодзе: вочы ня бачаць, ногі не трымай-юць. Плакаць — па-сапрауднаму, каб адчуць, якія яны, слёзы, — не магу. Тыя двое махаюць белымі да разі ў

вачах крыламі, суцяшаюць, баяцца запэціцаца съязьмі і съліна. Зрешты, я за-сёды тримаю сябе ў руках. Але калі раптам бачу на вуліцы шчаслывае дзіця з бацькам — шукаю бязылюдзьдзя, нары, пячоры, бо сёня — 26 красавіка.

Я верыла ў казкі і цуды. Тата казаў, што яны бываюць. Тата хлусі, бо і чарабініка, і бага ён граў сам. Але ён бўю побач, і я верыла, да таго ж, у календары не было 26 красавіка.

Тата любіў незабудкі, мянэ, “Адда-еш наза-сёды” Герчыка і яшчэ раз мяне. Усё пачалося зь Дэеда Мароза: тата не скаваў завязкі, што трымалі бараду, і не пераабуў пантофлі. Ці ж варта было самому класыці на гаро-шынку і накрывацца тысячамі пяры-наў?

— Xi-ra-ci-ma. Гэта тваё імя.

— Так, гэта маё імя. А тваё тады — Нээр.

Навошта яму спатрэбіўся гэты горад пасля 26 красавіка? Прага прыгододаў? Любоў да малой радзімы? Навошта матэрыйял абесчалавечаны, калі вялі-

кае дабро, па сутнасці, — пакуль, якім кропяць вернікаў съвячонай вадой. На каго трапіць, да каго не да-ляціць, але ўсе нахабна пнуцца напе-рад, пакрапіць не адно чало, але і шию, грудзі, руки. Чыняць тлум дзеля пакульля, а можна ж падысьці і про-ста напіцца.

Усявышні быў расшчордзіўся і пры-вёў мяне на съвет, па мэтыках, сама на Увядзенне. Насамрэч, 26 красавіка — вось дзень маіх народзінаў і маё імя па хрышчэнні. Гэта лепш стасуец-ца з жыцьцём сіпсяжана шчанюка з падабраным хвастом і перабітымі лапамі. Мне таксама перабівалі руки. Левую, каб пісала, “як усе”. Яшчэ да-сталося голаве, зь якой выбівалі “это уродство” — украінскую мову.

Пішу правай, гавару па-расейску — старанная вучаніца.

Яно кожны дзень — 26 красавіка: страшна нешта ўзяць, раптам не маё, ці нельга плебею, які марнует беларускі харч. Усё раблю цікаючыся, бы злодзея, — каб нікому не замінаць. Распушчальна кава ў плястыковым кубку — сама тое. Аддае вакзалам і транзытам, нават блізкія людзі адыхаюць з дакладнасцю чыгунчнага раскладу. Грэх скардзіца: транзытнае жыцьцё — жыве, час лечыць абсалют-на ўсё. Але ў кожнага свой Саларыс.

А з жаданьні: каб 26 красавіка людзі пазатыкали сабе раты ўзятым абдальным папоўскім пакульлем, кінуў плявузаць на памяці і чапляць вінаватым на шыю крыжы невінава-тасці. Адно, каб яны змоўкі. Можа, у цішыні зноў пачуеца шоргат кри-лау.

Ліда Куратава, Менск

БЕЛАРУСЬ ПРАЗ 100 ГАДОЎ

Марскі порт Горадня

Я прачнушчыся ў час. 100 год мінула, як я згадзіўся стацца лябараторным папуком у на-паўлегальнym выпрабаванні. Прафесар Кашэўскі шукаў валан-цера, а я — скованку ад міліцыяна. Атрымаўшы колькі ўкоўлай і начапіўшы нейкі напысьнік, я паклаўся ў тэрмакамэр. Сёння прачнушчыся. Паміж учора і сёньня — пустка ў 100 гадоў. Пражыўшы пару месяцаў у XXI ст., я стаўся жыхаром XXII-га. З траўня 2001 г. — у траўень 2101 г.

Найбольш мяне насыцярожыла адсутнасць журналісту падчас майго ачомавання. Як патлумачыў д-р Кашэўскі (выліты прапрад-зед), у гэтым няма патрэбы. Камэ-ры-мікрачыты назіраюць за намі транслююць на Сусьвет.

Хоць кішкі мае марш гралі, перш-наперш я, як палітуячак, паківайшы палітычнай ситуацый. А ну як вынайшлі, крый Божа, эліксір несъмротнасці, і дыкта-тар, галоўная прычына маіх ўз-каў, не памёр? Памёр! — кажа Кашэўскі. Як і ўсе Вашы знаёмы ѹ сябры і мільярды іншых быльых сучаснікаў, ціха дадаў ён.

Эліксіру ня вынайшлі, але ж разных штучак напрыдумлялі за стагодзьдзе — фіранкі выконва-юць ролю электроннага экрану...

Кашэўскі папярэдзіў, што адаптавацца да новай реальнасці мне трэ будзе паступова, каб пазбегнуць псыхалічнага шоку. Напачатку ён уключыў мене — на тых самых фіранках — фільм кшталту хронікі падзеяў у съвеце. Галоўнае, што іх (нас?) цяпер цікавіць, турбуе і яднае — пасыпленыне на Зямлі, ад якога расте Антарктыда. Я пабачыў, жывы этэр са спадарожніка — апошні лапік лёду вакол пайднёвага Польсусу. Шкада пінгвінаў... И Ледавіты акіян больш зусім не ледавіты. А вось адзначаецца сусветны дзень памяці Нідэрланду — адзінай краіны, якую зусім не ўдалося ўратаваць, яна цалкам сышла пад воду. Яго съвяткуюць наш-чадкі галіндцаў ва ўсім съвеце і іншыя небараці разам зь імі. Дзень Нідэрланду, Гамбі, Гвінзі-Бісаў і акіянскіх выспаў для съве-ту — як дзень Хатыні і Курапатаў для Беларусі, патлумачыў Кашэўскі, — дзень смутку ѹ салідарнасці. Змаганье з акіянам звяднала ўсе цывілізаваныя наро-ды.

Паказалі Балтыйскае мора, што пачало пашырацца ў сярэдзіне XXI ст. Узровень вады ў ім уз-няўся на сотню мэтраў. Эстонія, Латвія (акрамя Латгаліі), Піцерс-кая акруга цалкам адышли да ка-ралеўства рыбаў. Скандинавы ця-пер жывуць на высыпе. Амаль уся Летуву пад вадою. Вільня з ваколіцамі нагадвае Вэнэцыю — вулічкі старога места ператвары-лася ў каналы.

Сыстэма дамбаў і помпай спы-нія Нэптуна на падыходах да Беларусі. Горадня — адзін з найвя-лікшых балтыйскіх портаў. Нё-манскі фарватэр, былое рэчышча Нёмана, быў пашыраны ў 80-х. Дзякуючы разнастайнай мерап-рыемствам беларускага ўраду штогод у вады адваёваеца не-калькі квадратных кіляметраў. Рэшткі тэртыорыі прыбалтыйскіх краінаў перададзены пад апеку Беларусі, якая адна ў рэгіёне здольная пасыпхова змагацца з акіянам. Новая фэдэрэцыя завецца Вялікая Літва. Яе сталіца —

Нясвіж. Туды ўжо перанесеныя Вострая Брама й касцёл Св. Ган-ны. Іншыя съвятыні чакаюць свай-го часу. Латышы гуртуюцца на рэштках сваіх земляў, аднак і ў Польшчы кожны другі жыхар — латыш. Эстонцы ў бальшыні эміг-равалі ў Фінляндыю, дзе ім вылу-чылі землі на ўсходзе пад Новую Эстонію...

Я бачу сваю навютку (века-вую??!) торбу, што стагодзьдзе пра-стаяла ля тэрмакамеры, і не выт-рымлюю. Няўжо адтуль за сто гадоў ніхто ня скраў трох пляшак добра грузінскага «Кіндзмар-авулі»? Ня скралі!!! І, выдуўшы ўшы, корак усярэдзіну, разыліваю па колбах. Кашэўскі ненастойліва пя-рэчыць, відаць, толькі дзеля пры-ліку — маўляў, можа адбіца на Вашым здароўі. І прызнаецца, што ніколі такога старога віна ня піў.

Мы ляснулі патрохі, і падалося мне, што Кашэўскі добры хлопец, толькі кръху дзіўнаваты. І чаму ён ня мае ніякіх памочнікаў? Мо пра наш эксперымент на ведае ніхто, апроч сям'і Кашэўскіх? Мо ў іх такія эксперыменты забароненыя? А мо і алькаголь строга забароне-ны, што ён гэтак на яго кідаецца? А мо ён алькаголік нейкі?

— Кілаватае, затое гістарычнае!..

Тымчасам на электроннай фіранцы пачаліся навіны тыдня. На экране маніфэстанты палілі пудзілы беларуса ѹ украінца ў на-цыянальных строях. Гэта пале-шушки дамагаюцца аўтаноміі у складзе Беларусі і Украіны і большых гарантый ад прырэву акіянскіх водаў у палескія нізіны. Іхныя радыкалы аб'ядналіся ў тэр-арыстичную групу «Палескі Балотны Рух», які правёў шэраг тэратаў: закідаў памідорамі стар-шину парламенту Беларусі пад-час яго паездкі ў Салігорск, дзе сканчаецца перапрацоўка адвалу вытворчасці калінай солі, абліў фарбай прэзыдэнта Украіны. Учора Найвышэйшы Суд Беларусі за-бараніў ПБР.

— Што ты мне пра гэтых пале-шукоў, ты мне пра маскалёў рас-павядзі, пра незалежнасць! Чым скончылася барацьба з акунан-тамі?..

Захмілелы Кашэўскі па-змоўні-цку заўсіміхаўся.

— Галоўнае зъмена — што “дз” і “дж” цяпер пішам адной літарай. А Ресе тваёй ужо 50 год як няма, ёсьць 12 краінаў Байкальская да-мовы. Павышэнне ўзроўню акіяну моцна дэзынтаргавала яе, падзял-іўшы на кавалкі.

І дадаў нібы завучаную ў школе думку:

— Абвешчаная ў 1991 г. неза-лежнасць — галоўны чыннік, які ўпльывае і будзе ўпльываць на лёс Беларусі. Суправаджаў і надалей будзе суправаджаць яе, як анёл-абаронца.

Мы адкаркавали другую бутэль-ку віна і ўсё глядзелі і глядзелі некім старанна адабраныя навіны. Хапае і ў іх (нас?) беспрацоўя, міграцыі, экалаўгічных проблемаў, наступстваў радыяці, новых хва-робаў...

І пасля трэцій пляшкі я зароў:

— Адпраўляй мяне яшчэ напе-рад, яшчэ на то, дзіўвесьце, тыся-чы год! Працягай эксперымент! Там, напоўна, будзе лепш.

І палез ізноўку ў тэрмакамеру, па свой квіток да Раю, дзе ўжо пэўна добра будзе ўсім.

Равіка Руслан

Наша Ніва 90 гадоў таму

Менск. Ходзіць чуткі, што пасьля таго, як будзе заведзена ў нас выбранае земства, цяперашні прадсіядаль земскай управы Родзевіч страйціць месца. Не памагла і гульня ў чарнасоценства. Заместа Родзевіча мае быць менскі прадвадзіцель дваранства Папа-Афанасопула, — тады, бадай, усплыне наверх шмат грахоў цяпе-рашияга чыноўніцага земства.

Дагэтуль Менская губэрні дзял-ілася на 9 паветаў, а цяпер манін-ца разьдзяліць яе на 11 паветаў, назначыўшы мястэчкі Тураў і Баранавічы павятовымі гарадамі.

Мікола Камароўскі
«Наша Ніва»,
21 красавіка 1911 г.

Новы практэкт “Наша Ніва”

2101 год. Якой будзе Беларусь праз 100 гадоў? Якой будзе дзяржава і які дзяржаўны лад? Якім будзе гарады? Які гарад будзе сталіцай Беларусі? Якім межы краіны? Што беларусы будуть есці? Якім будзе беларускі грошы? Якім транспарт? Якім сродкі масавай інфармації? Якая літаратура будзе чытацца? Ці застануцца тэатры? Якім імёны будуцца самымі папулярнымі? Якімі станут лясы і рэкі? Ці можна будзе купацца ў забруджаных сেнняня азёрах? Якія звязкі зьнікнутуць, якія новыя расціліны завядуцца? Што будзе з чарнобыльскай зонай? У якіх цэрквях будуть малицца людзі? Што яны ведаць муць пра 2001 год? Што будзе з намі?

Пачынаючы з 25 сакавіка штотыдня — магі і фантазіі пра будучыню Вечнай Беларусі, ЭС, прагнозы і футуралягічныя артыкулы ў новай рубрыцы “НН” — “Беларусь праз 100 гадоў”. З гэтага выйдзе цэ

Прылітаратурнае хуліганства

В.Гаўф, Э.Т.А.Гофман, Ш.Пэро.

Прыгажуна ў сонным лесе: Казкі / Для мал. шк. веку; Пераклады ў бел. мову; Укл. У.Карызна, Маст. В.Сідара-ва. — Менск: Юнацтва, 2001.

У "НН" ад 9 красавіка прачытаў нататку В.Мухіна пра кніжку літаратурных казак Гаўфа, Гофмана ды Пэро "Прыгажуна ў сонным лесе", што на- доечы выйшла ў дзяржаўным выдавецтве "Юнацтва". "Усяго за 750 р. творы найвыдатнейшых эўрапейскіх казачнікаў у перакладзе Кандрата Крапіві, Якуба Коласа ды іншых беларускіх пісьменнікаў", — піша аўтар. Як кажуць, адно цемрашальства спаряджае цемрашальства другое. Але пачнем па- парадку.

Кнігу "Прыгажуна ў сонным лесе" ўкладаў паст-песеньнік, ляўрэат савецкіх ды лукашэнкаўскіх узнагарод аўладзімер Карызна. На адвароце яе тытульная ліста пазначана "Для дзяцей малодшага ўзросту". Можна спрачатацца, ці зразумеюць чацвертакляснікі гэткія творы, як "Адсечаная рука" Гаўфа ды "Шчаўкунчык" (так у перакладзе з расейскай мовы Віктара Гардзея — Л.Б.) Гофмана. Але адно я магу сказаць цвёрда. Навэла Гофмана "Кавалер Глюк" (гэта так у перакладзе з расейскай мовы Міколы Маллукі — Л.Б.) вы- вучаеца, згодна з праграмаю, дзеўціціяльнякамі Беларускага ліцэю імя Якуба Коласа. І ў 15-гадовых падлеткаў увесі час узімі- каюць праблемы з разуменiem філязофіі гофманаўскага рамантызму. Дарэчы, чытаюць ліцісты гэтую навэлю ў перакладзе, зробленым з мовы арыгіналу Васілём Сёмухам яшчэ ў 1995 г. і апубліка- ваным у 20-м выпуску "Крыніцы" ("Рыцар Глюк" — Л.Б.) №4 за 1996 г.). Чаму ж у зборніку зьявіўся пераклад з расейскай мовы, зроблены Міколам Маллукам?

Але гэта яшчэ не галоўная бяда названага зборніка. Уладзімер Карызна не запрапанаваў ані Васілю Сёмуху, ані ўладзімеру Чапегу, ані Яўгену Бяласіну, ані ўладзімеру Папковічу, ані хоць бы аўтару гэтых радкоў (у якога, дарэчы, у стале пыліца рука пісаў пераклада- да з таго ж Гаўфа ці братоў Гры- маў) узяць уздел у падрыхтоўцы гэтага выдання — відаць, з іза- лягічных меркаванняў. Куды прасыць і выгадней пераклаць самому з расейскай мовы Гаўфа- вага "Карліка Носа" альбо даць працу яшчэ аднаму "германісту" Яўгену Хвалею (пераклаў "Казку

пра ўяўнага прынца" — у арыгінале "Das Märchen vom falschen Prinzen").

І яшчэ. Можна толькі здагадвацца, чаму выдавецтва "Юнацтва" замовіла новы пераклад з расейскай мовы гофманаўскага "Шчаўкунчыка" Віктару Гардзею, калі ў 1996 г. гэтае са- мое выдавецтва ў зборніку "Хлопчы- зорка" друкавала гэты ж твор у перакладзе, зробленым (таксама, відаць, з расейскага тэксту) Алесем Сачан- кам. Напоўна, у "Юнацтва" шмат лішніх грошай...

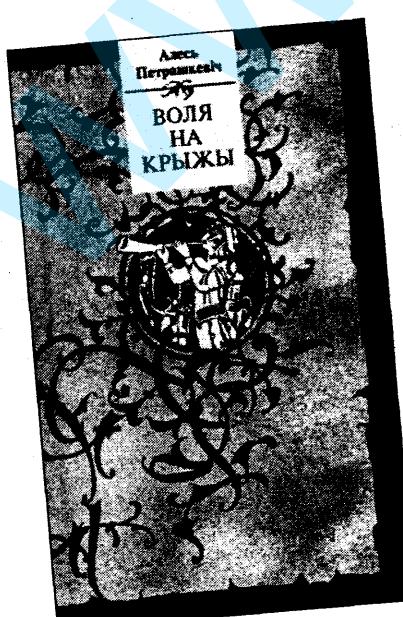
Згаданыя пытанні — з шэрагу этычных ды эканамічных. Ёсьце, аднак, тут рэчи, якія выглядаюць прапросту як зьдзес з існага закана- даўства — у прыватнасці, з Закону "Аб аўтарскім праве й сумежных правах". Бальшын зъме- шчаных у зборніку "Прыгажуна ў сонным лесе" казак Шарля Пэро перадрукаваў тут са зборніка "Ш.Пэро. Чарадзейныя казкі", які ў 1993 г. 70-тысячным (!) накладам выйшаў у выдавецтве БГАКП. Аўтар гэтых перакладаў — Зыміцер Колас. Зусім не Якуб Колас, як позначана ў зъмесце зборніка вы- давецтва "Юнацтва" і як гэта ўсыльед за ім паўтарыў вядомы кнігалуб Віктар Мухін! Ул.Карызна на ўкладанні на "свой" кніжцы без усялікіх згрызотаў сумленне ставяць: © УП "Выдавецтва "Юнацтва", пераклад. 2001 (прыват- "капрайт" на "бліскучай" Ка- рызна на ўкладанні, безумоўна, таксама позначана!).

Між іншым, насуперак сцьвер- джанню сп.Мухіна, у кнізе няма перакладаў ня толькі Якуба Коласа, але і Кандрата Крапівы! Усё сказана вышэй (а пры жа- данні можна яшчэ сёе-тое да- даць) дазваляе ўпэўнена сцьве- рдзіць: па-першы, абсалютна без- адказны й непрафесійны людзі, карыстаючыся свай набліжанасцю до дзяржаўнага выдавецтва, дыскрэдытаюць беларускую культуру і парушаюць законы. Па-дру- гое, рэдакція "НН" таксама часам занадта давяраеца сваім сталым аўтарам. Па-трэціе, мала веры- цца, што Зыміцер Коласу будуть кампенсаваныя маральнія страты.

І апошніе. На беларускіх кні- жках выхоўвацца ўжо трэціе маё дзіця. Безумоўна, я магу чытаць сваі піцігадовы Алеся скія-тай- кія кніжкі, адразу перакладаючы і з расейскай, і з іншых моваў. Шмат якія казкі са зборніка "Пры- гажуна ў сонным лесе" давядзен- ца перакладаць з "тожа-беларус- кай" мовы ўладзімеру Карызны альбо Яўгена Хвалея Гэткі, відаць, у беларусаў лёс...

Лявон Барщэўскі

Петрашкевіч Алеся. Воля на крыжы: Гістарычны п'есы. Менск: "Мастацкая літаратура", 2000. — 271 с. Наклад 2000 ас. ISBN 985-02-0437-0

Пасыльня дзесціцадовага пера- пынку пабачыла сьвет новая кніжка Алеся Петрашкевіча. Пад адной вокладкай сабраныя п'ять гістарычных п'есаў: "Гора і слава", "Меч Рагвалода", "Напісане застаецца", "Пракрой для Айчыны", "Воля на крыжы". На жаль, фантасмагорыя "Крыж сівятой Эўфрасіні" не з'явілася ў книгу. П'есы, сабраныя пад адной вокладкай, былі напісаныя ў розныя гады і нават розных эпох, таму нясуць на себе адбітак часу стварэння. Самая слабая з іх — "Гора і слава". У ёй ня столькі гора і славы, колькі съмеху дый годзе. Вось адзін прыклад:

Пісьменьніцкая мафія і крытъчнае мысленне

Апошнім часам у рэдакцію "НН" прыходзяць рэцензіі або востра крываеца, або разгромныя, добрых ня пішуць. Інтэлектуалы кола "Фрагменты", якія летасцю рабілі прамоць "крытычнаму мысленню" ў спэцыяльным нумары свайго часопісу, маглі б цешыцца. Аднак ня цешацца.

Усіх, хто дбае пра сапраўднае развіццё беларускай гуманістыкі, засмучае адсутнасць дыя- лёгу на старонках большасці беларускіх выданняў. Плюралізм думак прадугледжвае ня толькі іхнае мірнае сусідаваньне, але і ўзаемадзеянне, змаганье, пры- намсі, узаемаўдакладненне, кара- цей, шырокую і авабязкаву публі- чную дыскусію. Толькі праз дыс- кусію можна прыбыць да згоды — у любом, ня толькі навуковым, але і палітычным, эканамічным, ма- рыналным пытанні.

Ад той "благости", якая пануе на старонках дзясяткі ў той ці іншай ступені афіцыёных вы- данняў, робіцца сапраўды блага. Гэта летаргічны сон беларускіх пэрэдышкі і гуманістыкі. Крытыка ў іх даўно захавалася толькі ідэ- лягічна, у залежнасці ад таго, на якіх пазыцыях — беларуска-на- родніцкіх ці расейска-нацыяна- лічных — стаіць выданье.

У прыватных выданнях усё па- іншаму. Аўтары ня проста выказываюць розныя погляды, але й нібы не з'яўляюць адзін аднаго. Асобны палемік маюць звычайна калі не асабісты ха- рактар, ды асабісты падткст, а таму рэдка знаходзяць кан- цэптуальную афарбоўку ці асэнсаваньне. Працы супрацоўні- кай іншых "катадзі" і "ін- стытуат" крываюцца ў неза- лежнай прэсе ўжо дзясятак гадоў, а выніку — нуль. Сядзяць дубы, абрастоюць тытуламі і прэміямі. Ад няздольнасці хоць на каліва зъмяніць сътуацию незалежная крываюцца ўзлышаю. Нязвыкламу да гэтага старэйша- му пакаленію здаецца, што маладыя перасыльдаюць адну мэту — "выкryкі і набіць" (цытую адказ д-ра Конана на крывачны водгук Ю.Лаўрыкі) пра адрэдагаваны сп.Конанам зборнік "Беларускія рэлігійныя дзеячы XX ст.". Маладыя ж хочуць іншага — выявіць і зъмяніць. А яно не зъмяніяцца.

Прычына не ў прыватнасці, не ў "недапрацоўках" таго ці іншага аўтара ці рэдактара, "недалі- ках" таго ці іншага падыходу — у мэханізме фактычнае дзяржаў- нае манаполіі на арганізацію творчай і навуковай дзейнасці і фактычнай забароне на бюджет-

ную падтрымку незалежных пра- ектаў.

Вось у гэтым нумары Лявон Барщэўскі выкryвае бяздар- насць новае дзіцячае кніжкі вы- давецтва "Юнацтва" і мафіёз- насць систэмы падрыхтоўкі гэ- тых кніг, а нястомы айцец Надсан з'яўляе ўвагу на бязглузьдзіцу публікацыяў акадэмічнага аўтара ў "Весьчах НАН Беларусі" і часопісе "Беларусь".

Па-нормальнаму, гэта мусіла бы пацягнуць нейкія выгады. Дзяржаў- ва мусіла бы задумца пра раз- меркаваныя дзяржаўных датацый на выданыя дзіцячай літаратуры на адкрытых конкурсах, у якіх зможуць браць удзел прадстаўнікі як дзяржаўных, так і недзяржаўных

кумадзтва і групашчына? Дзеля чаго існуюць ардзанансная Акадэмія і Саюз? Чаму ня дбаюць пра чысціню шрагаў? Дзеля таго і існуюць — каб трываць манаполію ў абліен на палітычны канфармізм.

Сталінскія выдавецтвы, як і сталінскі Саюз пісьменнікаў, як і сталінскую систэму Акадэмія на- вук, немагчыма рэфармаваць. Іх можна толькі пазбавіць дзяржаўнае манаполіі на кіраваныя сваімі сферамі жыцця і долямі дзяржа- ўных рэсурсаў, паставіць у стан канкуренцыі з недзяржаўнымі выдавецтвамі, альтэрнатыўнымі творчымі суполкамі, незалежнымі даследчымі інстытуцыямі.

Тады і дыялёт адновіцца, і за раз- путанью трывалыму дзяржаўнага аўтарства пра- стаць падтрымкы "Скарину ў кан- тэксте беларуска-расейскай інтэграцыі, трывайце доказы, што яго звалі Георгіем, нада перададзіць Гофмана с рускага на беларускі, так как пасследні не імеет аналагу сродзі цывлізованых языкоў, дзяржавы творы эўрапейскіх казачнікаў". Інакші нічога ня будзе мяніцца, і крывачны рэ- цонзі ў "НН", "Беларускім Гістарычным Аглідзе" і "ARCHE" будуть аўтарам ані ў знак. Крывач- ем, крывачкем, а гуманістыка як спала, так і сьпіць.

Калі называць рэчы сваімі імё- намі, гэтыя "перакладчыкі з расейскай" прапросту раскра- даюць дзяржаўныя грошы — тэ- кія капейкі, якія людзі праз падаткі перастаць на кніга- выданні. Раскрадаюць, дзякуюць Богу, пакрысе — вядома, якія там ганаравы ў "Юнацтве", сълё- зы, а не ганаравы. Але цягнучы, колькі могуць. Дай ім болей, як у савецкі час, будуць браць болей і купляць "Волгі". Саюз пісьменні- каў, у які гэтыя перакладчыкі з расейскай уваходзяць, будзе маў- чаць. Акадэмія на-вук, у якой руса- цылы працуяць, пагатоў. Няма калі — за беларушчыну змагаю- цца. У сваім разуменіні гэтага сло- вана, вядома.

Тады я сапраўднае змаганье за сапраўдную беларушчыну да- ўно ўжо вядуць на тяя або на там. Хібы прыватных выданняў, ду- маецца, вытворныя ад заганнасці дзяржаўнай систэмы. Но ж і мы на- маєм канкуренцыі, і мы падда- емся заразілівай брыдкай этыкай "абы з рук". Застаецца вы- бачацца, ізоў выбачацца. Нам, прынамсі, сорамна. Манапалістам жа — ані. Яны пэўныя, што захва- ўюць сваі становішча, нават калі ўлада зъменіцца.

Рэдактар

выдавецтваў — як сп.Карызна са сваімі браціямі, так і сп.Колас, якога абалкрай дыялэгічны пераназвалі ў Якуба.

Высновы сп.Агіевіча мусілі б быць амбэркаваныя на паседжанні ягонага акадэмічнага інстытуту. Часопіс "Беларусь" мусіл бы адмовіцца ад друкавання сумненага аўтара і даць сабе працы элемэнтарна праўяраць скандальная пу- блікацыя.

Ды кіньце дурное! У лепшым выпадку сабры сп.Карызны зь Дзяржаўнага камітэту па друку знойдуць за што ўляпіць "Нашай Ніве" чаргове папярэднічанье за "парушэнне Закону аб друку". У горшым — прости зробіць выгляд, што нічога не было. А як інакш у гэтай систэме? Сёняння я табе дзяржаўпремію, заўтра ты мне прэмію "За духоўнае адраджэнне". Свае людзі — паражайцца.

Чаму самааднаўляеца гэтае

Гісторыя на крыжы

ковы талент, хітрасць перамож- нага суперніка.

Петрашкевіч перапрацаў тра- дыцыйнае ўяўленьне пра Рагнеду. Аўтар надзяляе яе экстрасэнсор- нымі здольнасцямі — яна магла б скласці канкуренцію самому Нас- традамусу. Так, за 67 год да пад- зелу хрысьціянства на заходнюю і ўсходнюю плыні, Рагнеда а

Крук Я. Сымболіка беларускай народнай культуры. — Менск: Ураджак, 2000. — 350 с.; іл. ISBN 985-04-0396-9

Кніга Я.Крука — гэта не рэалізацыя „новых падыходаў”, якія насамрэч зьяўляюцца ўжо традыцыйнымі для соціяль-культурнай антрапалёгіі суседніх краінаў, а, хутчэй, эмансійная і амбітная спроба вынайсьці свой уласны мэтад атракціўных ровараў. Ужо першыя слова дасьледчыка мусіць запэўніць чытчыца ва ўніверсальнай і бездакорнасці працаванага тэксту: „Вы трываме ў руках незвычайную книгу, якая, хочацца верыць..., праз пэўны час будзе ляжаць на стале ў кожнай сям’і” (c.5). Аднак пераважная большасць аўтарскіх высноваў сведчыць, што Я.Крук так і застаўся закладнікам савецкіх мэтадаў наўкувага дасьледавання, што выяўляеца ў інтарнаваніі наўкува-тэарэтичнай досьведу іншых дасьледчыкаў традыцыйнае культуры, такіх, як К.Леві-Строс, М.Эліядэ, А.Тапаркоў, В.Іваноў, В.Тапароў і інш.

Калі асноўным аргументам слушнасці зьяўляюцца спасылкі на асабісты архіў і ўласныя артыкулы ў газетах і папулярных часопісах для хатніх гаспадаўнікі, гэтакія кшталту дасьледаваныні прыводзяць урэшце да прафанаціі ўсёй ідэі досьледу. Так, з кнігі Я.Крука чытчыца ніколі не даведаецца, што ж разумее аўтар пад тэрмінам традыцыйная (народная) культура і чым яна розыница ад культуры індустрыяльнай тыпу; як арганізуецца і перадаецца інфармацыя ў фальклёрных супольнасцях; у чым спэцыфіка катэгорыяў „часу“ і „прасторы“. Дыя напрэшчё, як разумее аўтар паняткі „сымбал“ „рытуал“ ды „магія“, да якіх бяскона ца аплюе?

Аднак дапытліві розум дасьледчыка, не засмечаны размайтymі тэорыямі, багата адкорве ўважлівага чытчыца ўласнымі наўковымі дэфініцыямі ды адкрыццямі.

Так, паводле Я.Крука, „народны танец — гэта сюжэт увасобленай у руках казкі“ (c.8); магія — „прыхаваная тайнай спружына рытуальнай практикі беларусаў“ (c.41), а печ — „форма прыручынны агню“ (c.300). Такія „фармулёўкі“ прыдаюцца б хіба для дзіцячай кніжкі. Курганы, на думку аўтара, — месца пахавання толькі найбольш знакамітых продкаў (c.286). Астатніх аж да XIV ст. хавалі ці то пад парогам хаты, ці ў склепе, „у якім сэнсія хаваюць бульбу, буракі, квашаніну“ (c.116, 301). На чым грунтуюцца такія „ад-

Лялька нежывая

рыці“, так і застаецца няясным. Як сцвярджае аўтар, першаснай формай пахавальнага абраду была інгумацыя — пахаванне ў зямлю, а не трупаспаленне, як даводзяць археолягі. Я.Крук прыводзіць „неабвержнай“ доказы: беларусы на сувязях веснавога і летняга цыклаў рэшткі рытуальнай стравы закопвалі ў зямлю (c.272). Факты такія сапраўды ёсьць, але інтэрпрэтацыя іх — цалкам на сумленыні аўтара. Можна даведацца

і пра тое, што цяжарная жанчына валаю «шаманска-магічным» здольнасцямі (на жаль, аўтар не прыводзіць паліяных апісанняў кампаніяў цяжарных беларускіх кабет; напэўна, гэтыя дакументы захоўваюцца ў яго асабістым архіве), а зачацце дзіцей у ноч з серады на чацвер ды шчы наданыне ім „двохполях“ імёнаў прыводзіць да зьяўлення транссяксуалаў і гермрафрадытаў (c.227). Этыя тэзы, пералік якіх заніч бы колкі старонак, зьяўляюцца прамежкавымі і падводзячымі чытчыца да „генэральных“ высноваў, якія раскрываюць сутнасць народнай культуры: „...асноўная рыса беларускай народнай культуры... — узаемадапаможа, узаемападтрымка, згуртаванасць, талочнасць“ (c.183).

Раз-пораз аўтар, каб падкрэсліць ня толькі папулярны, але і „наўковы“ характар дасьледавання, дэмантруе ці на ўсю вядому яму высокапрафесійную лексику: „Сярод наўбільш значных архетыпіў, міталігем, культуралігем, хранатопаў, рытуалу форм беларускай народнай культуры можна вылучыць вясмыканцовую зорку, ромб, крыкі розных выяў, дрэва, сусвету, пантэон язычніцкіх багоў (?), хтанічны (падземны) сьевет, вясельны каравай...“ (c.52—53).

Адной з прывядзеных „савецкасці“ (ці папросту нядобра сумленнасці) дасьледавання зьяўляецца адвольнае абыходжанне ўз першакрыніцамі, крайняя неахайнасць у іх цытаваныні. Факты, зафіксаваны этнографамі XIX—пачатку XX ст., зблышага падаюцца без усяліх спасылак на крыніцы, то бок прысабечваюцца.

Я.Крук настойліва навязвае чытчыце свае перакананні, эмансійныя перажываныні і парады. Немагчыма зразумець, дзе ў тэксце сапраўды этнографічныя факты, а дзе — адвольны аўтарскі фан-

тазіі. Навукова неэтычна выглядае і навязванье ўласных рэлігійных схільнасцяў („наша агульная практика — Багародзіца“, „Храм ачышччае душу кожнага з нас і сілкуе ў энергію Космасу, сфакусаваны ў абраах Багародзіцы, Ісуса Хрыста...“).

Крытыкуючы „неправільны“ паводзіны сучаснікаў, аўтар міжволі выяўляе свой маргінальны статус у дачыненіі як да гарадзікі, так і да традыцыйнай культуры: шмат чаго не прыме ў першай і шмат чаго не разумее ў другой. „...Не вытрымлівае нікай крытыкі сучасны варыянт упрыгожвання машины маладых лялькай. Яна ж нежывая! Прывіп ритуальнага мадэлявання паводзін „падобнае... выклікае падобнае“ прадказвае... съмерці дзіцяці ў гэтай сям’і“ (c.183). Кіруючыся такой лёгкай, можна прыйсьці да высновы, што выява мужчыны зь вялікім эраг-

ваным чэлесам (фармальна нежывая), якая яшчэ на пачатку XX ст. выпікалася ў Падзвініні на вяселым караваі, мусіла б прывесыці да асабістай трагедыі маладога... Сымбалічна так і застаецца для аўтара „рэччу ў сабе“.

Спрабуючы ахапіць сваім „аналізам“ увесе Космас беларускай традыцыйнай культуры, аўтар, відаць, зразумеў непад'емнасць гэтай задачы. І калі развагамі пра „Чалавек і яго лёс“ адведзена 130 старонак раздзелу „Чалавек і яго род“ — калі 100 старонак, дык перадапошняму („Чалавек і Сывет“) і apoшняму („Чалавек і Сусьвет“) адпаведна — 41 і 11 старонак. Аўтар „здарожыўся“, таму ў падраздзеле „Сымболіка дрэваў“ згадваеца толькі дуб, бяроза і асіна, у „Сымболіцы беларускага жытла“ — адно покуць, парог і печ. У падраздзеле з гучнай называючы „Гаспадарчая дзейнасць чалавека: паміж быцьцем і мітам“ размова ідзе толькі пра сівінага дуда, якіх ўсёй выяве можна прыйсьці да высновы, што выява мужчыны зь вялікім эраг-

віту“ — Перавага „сівінчай тэмам“ ак-

рэсльівае чытцую аўдыторыю, на якую разылічвае Я.Крук: „...Наши чытчыце найперш цікавіцца сівінага дуда, волыту сівінага дуда... Сымбалічна так і застаецца для аўтара „рэччу ў сабе“ (c.313). У апошніх падраздзялех „стомлены“ аўтар ужо не абцяжарвае сябе ні мудрагелістымі высновамі, ні цытаваннем, папросту звязраючы чытчыцу да адпаведных раздзелаў у зборніках прыкметаў і павер’яў (укладальнік У.Васілевіч).

Паколькі на пачатку працы дасьледчык так і ня вызначыў канкрэтных задачаў ды мэтадаў іх вырашэння, дык заканамерна выглядае і адсунтасць у заключэнны ўцімных высноваў, якія хоць нейкім чынам стасаваліся б даназвы кнігі. Нягледзячы на тое, што прафесійны ўзоровень аўтара так і не дазволіў яму ўзняцца да вырашэння пазначаных праблемаў, праца ягоная мае каштоўнасць і значэнне ў становленні соціялькультурнай антрапалёгіі ў Беларусі, як мае значэнне любы „першы блін сабаку“ — зарука ўдалага печыва ў далейшым.

Васіль Брыкун

Трохкутнік ворагаў

Горский А.А. Москва и Орда. — М.: Наука, 2000. — 214 с. ISBN 5-02-010202-4

Дасёння не было ніводнай адмысловай працы, прысьвечанай адносінам Москвой з Залатой Ардой. Гісторыкі зблышага амбіяўлісаў выказывалі сутнасцімі наконт таго, добра ці дрэнна ўпльывала Арда на Москву (ніколі — наадварот), але не знайшлося нікога, хто б сабраў усе наўковыя факты і аўгерную міты.

Першы зрабіў гэта маскоўскі

наўковец А.Горскі — ягоная кніга „Москва и Орда“ дае адказы на частку пытанняў. Як вынікае з кнігі, ува ўсходній Эўропе ў тых часах былі тро магутныя ворагі — Арда, Москва, Літва, — якія імкнуліся дыктаваць сваю волю суседзям. Такім чынам, пры вывучэнні маскоўска-ардынскіх дачыненняў нікак не абмінуць Вялікага Княства Літоўскага.

Так, у 1331 г. Гедымін наступяк на Москву пасадзіў княжыць у Пскове, выгнанага цвярскага князя Аляксандра Міхайлавіча. Дарэчы, гэта ці на першы канфлікт паміж ВКЛ і Москвой (сёлета — 670-я гадавіны). 1338-м датуецца першы трохбаковы ўзброены канфлікт паміж Ардой і Москвой і ВКЛ (з-за Смаленску). Ужо як саюзнікі Літва і Арда выступілі ў 1348 г., калі Альгерд прасіў у хана дапамогі ці то супраць Польшчы і Нямечкага Ордэна, ці то супраць Москвы. У 1350-х ВКЛ і Арда то варагавалі, то рабіліся хаўрусынкамі. У 1368—1372 г. Альгерд з пад-

такім зрабіў гэта маскоўскі

наўковец Альгерд — унук Андрэя Альгердавіча, й вынік — на Куліковым полі на баку Москвы. Існавала таксама думка, што Альгерд — унук Андрэя Альгердавіча, палацкага князя, што таксама ўдзельнічаў на Куліковым бітве на баку Москвы. Літоўскім кропіцам Альгерд заслужыў віцэ-хана ў 1408 г., іх варагаванье з ВКЛ у 1410-х. Вельмі важным быў паход хана Ахмата на Москву ў 1472 г., сплынаваныя вялікім князем Казімерам Ягайлавічам. Атрымаўшы ён вельмі наўдальныя ягоны вынік — поўная фактычна незалежнасць Москвы ад Арды.

Дасьледаваныне А.Горскага патрабуе, каб нешта падобнае звязвалася і пра дачыненіі Арды з Вялікім Княствам Літоўским. Даўно троба праанализаваць нашыя адносіні ў прасторы і часе і высьветліць, кім была для нас Арда — геапалітычным хаўрусынкамі ці ворагам.

Валеры Пазнякоў

**Міхась Раманюк
БЕЛАРУСКІЯ
НАРОДНЫЯ
КРЫЖЫ**

Міхась Раманюк

БЕЛАРУСКІЯ НАРОДНЫЯ КРЫЖЫ

Альбом
Пытайцесь ў кнігарні
«Акадэмкніга»
або праз тэл.
(017) 213-32-32

**Пабачыла сьвет кніга
“
БЫЦЬ
(або ня быць)
сярэднэўрапейцам
СУЧАСНАЕ ПОЛЬСКАЕ
МЫСЛЬЕННЕ**

500 старонак добрага друку,
поўнакляровая вокладка.

Пытайцесь ў кнігарні
“Акадэмкніга”, а таксама ў БНФ
і ТБМ.

Па даведкі звязрацца на
тэлефон 257 48 69.

Энцыклапедыка/ARCHE

knigi.com
www.knihy.com

Абнаўлены “Беларускай палічкі” за апошні тыдзень

Новыя тэксты:

- Жорж Сімонон. Дзяўчына і бяхвостыя парсючкі (аповесы); Чалавек на лаўцы (аповесы); Порт у тумане (роман)
- Андэрсан. Голы кароль, Сынежная каралева, Брыдкае качані і іншыя казкі
- Новыя кнігі ў Старым Запаведে
- Аўгэн Калубович. “Айцы” БССР і іхні лёс
- Прадмова і Апавяданні, нарысы // Эліза Ажэшка. Выбраныя творы
- Уладзімер Глыбіні. На Святой Зямлі
- Павал Урбан. Пра нацыянальныя характеристы Вялікага Княства Літоўскага ў гісторычны тэрмін “Літва”
- Сымон Брага. Геаграфічна лякалізацыя жыцця пісцу доктара Скарыны

Leod

Міт, якому не дають памерці

Яшчэ пра імя Скарыны

У 1996 г. выйшаў зборнік матар'ялаў канфэрэнцыі «Полацак: карані нашага радаводу», што адбылася ў Полацку 5—6 верасня 1995 г. У зборніку матар'ялаў звязаныя на сібе ўвагу даклад Г.Галенчанкі «Канец застарэлага міту: новы дакумент пра Скарыну» (с.72—77) з фатакопіяй таго дакументу. Тэкст дакладу, але ўжо без фатакопіі, быў перадрукаваны ў блокетэні «Кантакты і дыялогі» (№9, 1996). Новы дакумент — знойдзеная ў актавых кнігах Познані невядомая раней копія каралеўскага прывілею ад 25 лістапада 1532 г., дадзенага Скарыну. Прывілей гарантаваў яму каралеўскую апеку і абарону ад усіх замахаў на ягоную свабоду і маёмастць.

Да гэтага часу дасыльскікі ведалі іншую копію згаданага дакументу з Кароннай мэтрыкі (так зваліся кнігі, куды упісваліся тэксты каралеўскіх грамат і прывілејў). У гэтых копіях, у адрозненьніе ад арыгіналу, каралеўская тытулы і першы параграф, якія былі адноўлявавы ўва ўсіх дакументах, пазначаныя толькі першымі словамі. Нярэдка сустракаюцца там памылкі і недакладнасці, зробленыя перапісчыкамі. Таму, а таксама зь перасыцярогі, уладальнік дакументу звязаныя прыносіў яго ў мясоўцы гарадзкі ці земскі юрад і прасці запісаць у актавыя кнігі. Гэта рабілася ў прысутнасці ўладальніка, каб той мог спраўдзіць дакладнасць запісу. Познаньская копія Скарынавага прывілею — якраз такі запіс у гарадзкіх (бум-

істраўскіх) кнігах гэтага места.

Тэкст копіі з Кароннай мэтрыкі выдаў у Вільні ў 1588 г. М.Круповіч у сваім «Собрании государственных и частных актов». Яна цікаўства тым, што гэта адзіны вядомы дакумент, у якім побач з імем Скарыны «Францішак» стаіць другое імя, «Георгі». У 1925 г. польскі гісторык Генрык Ляўмінські выказаў думку, што «Georgii» — памылка канцылярысты, і трэба чытаць «egregii» (шаноўную). Гэты вучоны мае вялікі досьвед у чытанні старых лацінскіх дакументаў, таму ягоная здагадка вартая таго, каб прыняць яе на веру. На жаль, у Беларусі з ідэялягічных меркаваньняў додгур час не ёсць прайнавалі. Дый цяпер яшчэ на ўсе пагаджаючыя з Ляўмінскім.

Ніжэй падаючыя паралельныя тэксты пачатку і канца дэзвюю копіі скарынаўскага дакументу. З уступу да Познаньской вэрсіі відаць, што запіс быў зроблены ў 1532 г. «у нядзелью наступную пасля свята сьв.Люції» — што, паводле злычинні аўтара гэтых радкоў, было 14 сінекня, на просьбу самога Францішка Скарыны, які «прынёс вызначны ліст (scriptum significativum) з віслаю пчацьцю Я(го) К(аралеўскай) М(іласы) і прасіў спадара бурмістра загадаць, каб ён быў занесены да актавых кніг».

Ужо пры першым знаёмстве з Познаньской копіяй высьвятляецца, што меркаванье Ляўмінскага адносна імя «Георгі» ў «мэтрычнай» копіі было слушным і што

Спраўды ў арыгінальным дакументе было напісаны «egregii», а не «Georgii».

Есьць і іншыя адрозненіні між дэзвюю вэрсіямі. Так, у загалоўку «мэтрычнай» копіі замест «Litterae» стаіць «Littere», і нават прозвішча Скарыны напісаны як «Skorznia». Аўтар гэтых радкоў заўсёды адчуваў, што ў «мэтрычнай» вэрсіі нечага не стае між словамі «doctrinam» і «in arte». У Познаньской вэрсіі злучнік «et» робіць усё ясным. Больш адрозненіні можна бачыць у апошнім сказе.

Знаходка Галенчанкі зьяўляецца паважным укладам у справу вывучэння спадчыны Скарыны, бо ўдакладніе важную дэталь у жыцця цягнецца першадрукара і раз назаўсёды кладзе канец бисплюднам сплюціць з анонсна ягоная імя. Таму дзяўна, што апрача вышэйзгаданых выданьняў зь неявлікім накладам, у ніякім афіцыйным навуковым выданьні не было нават згадкі пра гэтую зна-

Задзела. У ніжэй прыведзеных тэкстах розначытана надрукаваныя тлустым шрыфтом, напр., *Georgii* — *egregii*. Калі нейкіе слова ў адной вэрсіі адсутнічае, то ягоная адсутнасць пазначана дужкамі, напр., ( ) — et.

КОПІЯ З КАРОННАЙ МЭТРЫКІ

Прыўлейная каралеўская грамата, дадзеная доктару Францішку Скарыну 25 лістапада 1532 году

ПОЗНАНЬСКАЯ КОПІЯ

LITTERE PRO DOCTORE FRANCISCO SKORZNA DE POLOCZKO

Sigismundus etc.

Significamus etc.

Quia nos annuentes supplicationibus quorundam consiliariorum nostrorum ac commendatam habentes virtutem et doctrinam ( ) in arte medica non vulgarem peritiam et dexteritatem **Georgii** Francisci Skorina de Polozko artium et medicinae doctoris, eumque singulari gratia nostra propterea prosequi volentes, illi hanc immunitatem et praerogativam dandam et concedendam duximus damusque et conferimus tenore praesentium sic videlicet ut nemo tam in Regno quam in Magno Ducatu nostro Lithuaniae et terris Prussiae Samogithiaeque allisque dominii nostri in quaecumque causa magna vel parva illum citandi, ad iudicium trahendi et iudicandi potestatem habet praeter nos ipsos successoresque nostros.

Datum Cracoviae feria secunda fersti sanctae Katherinae virginis ( ) anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo secundo Regni vero nostri ( ) XXVI.

PRAGMatica SANCTIO DOCTORIS FRANCISCI SKORINA A REGE DATA

Anno Domini 1532 dominica proxima post festum S. Luciae **egregius** Franciscus Skorina medicinae doctor obtulit infra scriptum significativum sub sigillo appenso M.S.R. petivit dominum proconsulem causare libro actorum comitari. Quid obtinuit tenore praescripto mediante ut sequitur.

Sigismundus Dei gratia Rex Poloniae Magnus dux Lituaniae Russiae Prussiae Masoviae etc dominus et heres.

Significamus tenore presentium quibus expedite universi.

Quia nos annuentes supplicationibus quorundam consiliariorum nostrorum ac commendatam habentes virtutem et doctrinam, et in arte midica non vulgarem peritiam et dexteritatem **egregii** Francisci Skorina de Polozko artium et medicinae doctoris, eumque singulari gratia nostra propterea prosequi volentes, illi hanc immunitatem et praerogativam dandam et concedendam duximus damusque et conferimus tenore praesentium sic videlicet ut nemo tam in Regno quam in Magno Ducatu nostro Lithuaniae et terris Prussiae Samogithiaeque aliisque dominii nostri in quaecumque causa magna vel parva illum citandi, ad iudicium trahendi et iudicandi potestatem habet praeter nos ipsos successoresque nostros.

Datum Cracoviae feria secunda festi sanctae Catherinae virginis et martyris anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo secundo Regni ( ) nostri anno vigesimo sexto.

Фатакопія першай старонкі арыгінальнага запісу: Францыск Скарына і яго час. Энцыклапедычны даведнік. БелСЭ, Менск, 1988, с.575. Поўны тэкст: «Скарынавыя кракаўскія прывілейныя граматы 1532 году». Запісы. Кніга 5. Беларускі Інстытут Навукі і Мастацтва, Мюнхэн 1970, с.118—119.

Фатакопія арыгінальнага запісу: Г.Галенчанка. «Канец застарэлага міту: новы дакумент пра Скарыну». У кн.: Полацак: карані нашага радаводу. Полацак, 1996, с.76—77.

ходку. Затое, пачынаючы ад 1997 г., у розных часопісах, як папулярных, так і «акадэмічных», пачалі зьяўляцца адзін за адным артыкулы Ўладзімера Агіевіча, старэйшага навуковага супрацоўніка Інстытуту філазофіі НАН Беларусі, у якіх ён удаволі бесцрымно спосаб даводаваці, што «Георгі» — хроснае імя Скарыны. Два ягоныя артыкулы звязаліся ў часопісе «Беларусь», два ў «Весьцях НАН Беларусі». У 1999 г. пад шыльду НАН Беларусі выйшла ягоная кніга «Сымболіка гравюры Скарыны», якая атрымала высокую ацэнку двух «членаў-карэспандэнтаў». Аўтар пазнаходзіцца ў цэлі шэраг «доказаў» — філялягічных, гістарычных і нават астронамічных — у падтрымку сваёй канцепцыі. Ці гэтыя доказы пераканалі каго-небудзь, апрача яго самога, гэта іншая справа. Амаль нідзе няма згадкі пра Познаньскі дакумент.

Калам «амаль», бо, апрача часопісаў, Агіевіч друкаваўся і ў газэце Акадэміі навук «Веды». У артыкуле «Ідэал і сымбалі беларускага друкавання» («Веды», №6, 1999) ён нападае на Галенчанку ў даволі аграсіўным спосабе: «Чаму б Г.Галенчанку не растлумачыць, з якой нагоды трэба верыць аднаму капісту (познаньскаму — А.Н.) для яго верыць другому? Замест асвятынні пытання прыводзіцца здагадка, нібыта над познанікім пісарам стаяў Скарына і вадзіў яго рукою, патрабуючы не ўказаўць свайго хроснага імя».

Калі б старэйшы супрацоўнік Інстытуту філазофіі НАН Беларусі ведаў лацінскую мову, дык мог бы пераканацца, што Скарына ў Познані не вадзіў рукою пісара, але бы прысунути, калі той запісаў ягонае дакумент у актавыя кнігі, і мог спраўдзіць дакладнасць запісу.

У 2000 г. у Менску выйшаў першы нумар часопісу «Святая Русь» з падзагалоўкам: «Журнал для тих, кто помнит свое отечество». Тытул і мова часопісу самі гавораць пра ягоны ідэялягічны кірунак. Ня дзіва, што рэдактар знайшоў бізікі па духу артыкулу

Агіевіча «Инкогніто Скарыны», у якім аўтар паўтарае ўсё свае старага казкі і заяўляе катэгорычна: «Не пора ли нам покончить с уплатой дани идеологически инспирированной версии польского исследователя Х.Левінського, который в 1925 г. «лишил» Скорину имени Георгий под предлогом того, что некогда королевский писарь будто бы ошибся в написании слова егегі и поставил на его место чётко и несомненно слово Georpii?»

Скіроўваючы ўсю ўвагу чытача на Ляўмінскага (чаго яшчэ можна чакаць ад «польскага ученога»?), аўтар ні словамі ня згадвае пра Познаньскі дакумент, знойдзены Галенчанкам. Агіевіч любіць абвінавачвацца ў «інтэлектуальным падлогу» тых, каго ён зняважліва называе «афіцыйнымі захавальнікамі спадчыны Скарыны». Цікава, як тады называць съядомае замоўчаныне нявыгаднай для сябе праўды? Мусіць, таксама падлогам, толькі не інтэлектуальным. Іншымі словамі, гэта звычайнае апушканства.

У артыкуле дарэмна шукаць таякія слова, як «Беларусь», «беларусі», хіба толькі ў назвах «Белорусская энцыклопедія» ці «Міністэрства образования Рэспублікі Беларусь». Відаць, гэтыя слова прыкрыя для гаспадароў часопісу. І ці сумленна гэта, каб нехта, хто лічыць сябе беларусам, мог напісаць: «Своими пераводами Скорина сформировал литературный язык "братьев своей Руси", не сказавши, які ж гэта быў "язык"? Такім чынам, Скарына ў артыкуле Агіевіча спраўды «інкогніто» ...

Як кажуць, «гарбатага і магіла на выправіць». Агіевічу гэтага съевету нішто і ніхто не пераканае. Тым не менш, мы б рапіл сп.Агіевічу вярнуцца да сваіх ранніх зацікаўленняў тყыпу «Эвалюцыя філалагічных поглядаў Луначарскага». Там, прынамсі, у яго ня будзе канкуранта. Дык лацінскай мовы ведаць ня трэба...

Усё гэта было б вельмі съмешна, каб не было так сумна. Сумна і крыўдна за беларускую навуку.

а.Аляксандар Надсан

ARCHE

СКАРЫНА

НАЛІТЫКА ЭССАІСТЫКА КРЫТЫКА РАСШІВЛЕНІЕ

Выйшаў новы нумар аналітычна-крытычнага агляду часопісу «ARCHE». Сёлета ў «Скарыну» — 104 старонкі, а ня 80, як летась.

У нумары:

- Юрэсі Лайкырк рэцэнзуе кнігу Алены Яскевіч «Абраныне вечнасці». Мінулая рэцэнзія сп.Лайкыркі (на кнігу «Беларускія рэлігійныя дзеячы» Ю.Гарбінскага) выклікала палеміку ў друку. Гэтая — яшчэ вастрышай.
- Валерка Булгакаў аналізуе ідэалёгію лукашызму. Грунт для аналізу — рупар рэжыму, часопіс «Беларуская Думка».
- Новае эсэ Вінцэсія Мудрова «Пошуки радзімы».
- З гэтага нумару «Скарына» пачынае штонумар друкаваць вершы. У нумары — «Юрлівія санэты» Юрэсія Пацюпы.
- Аналітыка Зыбігнева Бжазінскага аб перспектывах ўсходнеславянскіх-амэрыканскіх стасункаў.
- Эсэ Карла Шлёгеля пра Бэрлін, Дэна Якабсана пра Літву і Юр'я Андрушовіча пра Галічыну.

Пытайцеся ў кнігарнях «Белкніт», кіёсках «Белсаюздруку», у распаўсюдніку на сядзібах БНФ, ТБМ, на кірмашы ў ДК Трактарнага заводу і ў «казэ» «Менск».

КУЛЬТУРА

**Чаму расейская
культурная прастора
адмежаваная
ад сусветнай
шчыльнымі бар'ерамі?**

Ларын i Хварастоўскія

У велікодную нядзелью ў Філіармоніі зазвязала сапраўдная зорка. Уесь съяточны вечар съпявалі знакаміты тэнар, саліст нью-ёрскай "Metropolitan Opera" Сяргей Ларын. Аматары "са стажам" падрэнуло гэтую падзею хіба зь векапомним бэцховенскім канцэртам Эміля Гілельса на зыходзе 70-х. Пазней менчукам ужо не даводзілася спазнаць гэтака раскошы. Замежныя славутасці сусветнага маштабу больш любілі Вільню ды Талін, а наша студія ў 80-я ператварылася ў перавалачны пункт для маскоўскіх пеюноў, у якіх былі ангажэмнты на Захадзе, і для юных кандыдатаў у ляўрэаты. Галоўнай прынадай для слухачоў быў Святаслаў Рыхтер — стары і абяспамятнелы пасъяля цяжкай хваробы, слухаць якога было сущэльнай пакутай.

Але пры канцы 90-х нават Рыхтер лічыўся нядасягальным узорам дасканаласці. Лукашэнкавая Беларусь пляскала ў далоні, вітаючы састарэлую і безгалосую Мантсэрэт Кабалье, ушчэнт развалены "Deep Purple", Уладзімера Сыпівакова з аркестрам, съпехам сабраным з выпадковых музыкаў. Менчукі плацілі агромністу гроши, каб пачуць другарадны барытон Зымітра Хварастоўскага, якому расейцы стварылі імпэрскі імідж "найлепшага ў сусвете", або трэцярадную Любоў Казарноўскую.

Ня дзіва, што пасъяля іх менскія аматары не пайшлі слухаць Ларына. Многіх адштурхнула ў безгустотную вулічную рэклама: "Найлепшы тэнар свайго пакалення", "Найлепшы тэнар XXI стагоддзя"... Хто ж гэтаму паверыць? У пэўным сэнсе, скепсы — натурадальнам рэакцыя, якая найвыразней сведчыць пра душэўнае здараўе нашай публікі. "Гэтае прозвішча мне незнаёмае, — разважае слухач. — Мо гта новы Баскай (зь белетамі за 50 і 120 тыс. рублёў), а мо й чарговая песьядаславутасць з Бальшага тэатру? Адкуль мне ведаць? Бось калі гэтага Ларына пакажуць па тэлевізары..."

І вось тут мы акурат трапляем у болевую кропку нашай культуры. Беларусы паталігічна прывязаны да расейскага тэлебачання — скроў мітавторчага ды прасякнутага інтарэсам расейскага бізнесу. Яно скажае рэальнасць, даводзіць гледачам духоўную вышэйшасць расейскай культуры і стварае хлусьціва ўражанье безупынных перамогаў і дасягненняў. Зрешты, некаторыя расейскія артысты дабіваюцца посьпеху на Захадзе. Прыйкладам, барытон Аляксандар Анісімаў — цёска галоўнага дырыжора Беларускай

Опэры — съпявалі ў найлепшых тэатрах сусвету. Але на расейскім тэлебачанні рэкламуюць не Анісімава і ня Ларына, а Хварастоўскага. І ў гэтым няма нічога дзіўнага. Запрасіўшы Анісімава альбо Ларына засыпаваць у Маскве, расейскі прадусэр мусіць заплаціць ім ганарап, належны зоркам сусветнага ўзроўню. Ці не прасьцей раздзымуць непрыметныя посьпехі звычайнага съпевака, дадаць крышачку сансацыі... І атрымаць фальшивую "зорку", якая здаволіцца найсыцілішым ганарапам і астранамічна славаю ў межах аднае дзяржавы. А публіка будзе плаціць за квіткі вялізныя гроши. Важна, аднак, каб патэнційны пакупнік ня меўмагчымасці ацаніць сапраўдную вартасць прапанаванага яму тавару — прынамсі, ня меў, з чым яго параўнані. Вось чаму расейская культурная прастора адмежаваная ад сусветнай шчыльнымі бар'ерамі.

У беларусаў сёньня ёсьць выбар: добрахвотна замкніцца ў культурніцкім ізаляцыянізме расейскага тэлебачання альбо ўстановіць спадарожнікавую "талерачку" і пусціцца ў самастойную віртуальную вандробку, шукаючы культурных скарабаў па цэлым сусвете. І зусім не абавязкова ведаць замежныя мовы, каб ацаніць прыгажосць далёкіх гарадоў і краінаў, пабачыць шэдзёры жывапісу, паслушаць славутых музыкав, пабыць на опэрных спектаклях у "Covent Garden" ці ў "La Scala"...

Што ж тычыцца Ларына, дык ягоны твар мільгае на культурніцкіх тэлеканалах безумоўна часціц, чым твар якой-небудзь Мантсэрэт Кабалье. Ларын у "Барысе Гадунове". Ларын у "Госцы". Ларын у вэрдзіеўскім "Дон Карлясе"... Ларын у Сан-Францыска. Ларын на Зальцбурскім велікодным фэстывалі. Ларын у эксклюзіўным канцэрце славутага дырыжора Кляўдія Абада ў Бэрліне... Ну і, вядома ж, Ларын у "Турандот" — векапомнай пастаноўцы на тле старажытнага палацу кітайскіх імпэратаў, якая транссявалася з Пэкіна на ўвесь сусвет, за выключчынем Беларусі ды Рәсей. Там побач з Ларынам съпявалі лепшыя вакалісты з розных краінаў. Спектакль быў запісаны на дыскі і відзакасты, якія разышліся шматмільённымі накладамі. "Няўжо мяне тут ня ведаюць?" — зъдзіўся Ларын, убачыўшы напаўпустую залю Беларускай філіармоніі. Зразумела, яму — прыягонаі сусветнай славе — было цяжка ў гэта паверыць.

"Але як артыст гэтага маштабу

апінуўся ў Менску? — запытаецца чытач. — Хіба ж нашая Філіармонія ў стане заплаціць яму належны ганарап?" (Канцэртная стаўка Ларына складае 20 000 доляраў). Папросту здарыўся

цуд. Мінулым летам мастаці кіраўнік Беларускай філіармоніі Юры Гільдзюк наведаў Вільню, дзе адбыўся VI фэстываль імя сьв.Хрыстафора. Тут сп.Гільдзюк упершыню пачуў голас Ларына і літаральна асплюніеў ад ягонаі прыгажосці. Неўзабаве адбылося ў

асабістое знаёмства з куфлем піва. Аднак анікія перамовы на пэўна не далі б плёну, калі б сп.Гільдзюк не вучыўся ў Маскоўскай кансерваторыі разам з Элеанорай Бекавай — акампаніятаркай славутага тэнара. Бекава — чачэнка з Казахстану — жыве цяпер ў Лёндане і канцэртава ў складзе сяменага трыё (еяная сястра Альфія грае на віялягчэлі, Эльвіра — на скрыпцы). З Ларыным яна запісала некалькі кампакт-дыскаў. І менавіта яна ўпрастала съпевака выступіць у Менску амаль бясплатна.

Варта зазначыць, што ў Вільні ён таксама съпявалі не дзеля грошай, а дзеля цалкам зразумелага сантыманта. Пасля няўдалых спрабаў паступіць у сталічныя кансерваторыі Ларын выправіўся ў Вільню да славутага тэнара Віргіліоса Нарэйкі, які выкладае ў Літоўскай кансерваторыі. Нарэйка ацаніў ягоны талент на "выдатна", а праз год даверыў яму дэбют у партыі Альфрэда ("Травіята") у Віленскай оперы. Посьпел быў вялізны. На той час Ларын ужо нядзярніваладаў літоўскую моваю... Віленцы хутка палюбілі новага тэнара. Аднак на гастролі ня бралі — то акурат з тых самых прычынаў, зь якіх яму не знайшліся месца ў Маскоўскай ці Ленінградскай кансерваторыі. Ад гэтага чалавека заўжды патыхала вольнасць.

Акурат у тых далёкіх гады — пры канцы 80-х — мы з бацьками неік цалы тыдзень валіздаліся па Вільні і, вядома ж, завіталі ў Опэру. Давалі "Дон Карляса" на літоўскай мове. Спектакль быў, мякка кажучы, ня з лепших. Адзінае мօнае ўражаньне — тэнар з расейскім прозвішчам, які съпявалі ды паводзіў сябе на сцэне зусім на так, як ягоны партнёры. Была ў ім цудоўная ўпэўненасць і свабода. Ува ўсім абліччы. У руках. У голосе.

А неўзабаве надышла зусім іншая эпоха. У 1989—90 г. Ларын трапляе ў Братыславу і назаўжды звязвае свой лёс з гэтым угульным горадам, з іншай маленъкай ўсходній краінай. Пры гэтым ягона артыстычна кар'ера разгортаўшася зусім у іншай прасторы. У траўні 1990 г. у венскай Staatsoper захварэў выкананыя ролі Ленскага. Кіраўніцтва Staatsoper нейкім чынам даведалася пра Ларына і запрасіла яго на замену. Посьпех быў такі, што дырэктар тэатру ў той жа вечар прапанаваў яму стаўкі контракт. Пасля кар'ера Ларына ўвесі час ішла ўгору...

І вось ён на сцэне нашай філіармоніі. Съпевае нават не ў палову — у чвэрць свайго магутнага голасу — іншай напэўна абваліліся б съцены будынку. А ў выкананыя "Песень і танцаў сымерці" Мусарскага ўздымаецца да недасягальных вышыні ў геніяльнасці і траізму. Нядзіва, што па сканчэнні канцэрту публіка не хацела адпускати съпевака.

Юлія Андрэева

Аб усім патроху

Генэрал Касмовіч

23 красавіка — дзясятая ўгодкі з дня сымерці кіраўніка Беларускага Вызвольнага Фронту генэрала Дзімітрыя Касмовіча (1909—1991).

Касмовіч — адзін з апошніх дзеячаў беларускай паваеннай эміграцыі, які актыўна і прафэсійна займаўся палітыка пашыраў на Захадзе інфармацію пра Беларусь, узначальваў Замежныя сактар Беларускай Незалежніцкай Партыі, кіраваў Беларускім Вызвольным Фронтом, быў сябрам Беларускай Цэнтральнай Рады, выдаваў часопіс "Барацьба".

Актыўны ўдзельнік беларускага студэнцкага руху ў міжваеннай Эўропе, увесень 39-га Касмовіч займаў ультывовую пасаду ў савецкай адміністрацыі Ніясівіжу. Ен быў аўтаномістам на "Народны сход Захаднія Беларусі" і сфатографаваўся пісочнікамі. А пасля — сярод сімвалічнай аўтографаў на папярэднікі "Народны сход Захаднія Беларусі" і сімвалічнай аўтографаў на папярэднікі "Народны сход Захаднія Беларусі".

Сяргей Ёрш

Лукашэнку — дом Цанавы

Польскую амбасаду высяляюць з вілы на вул.Румянцава (гэта на гары плошчы Перамогі).

Беларускія ўлады адмовілі палікам працягнучы дамову аб арэндзе і пра панавалі вызваліць памяшканье да 1 ліпеня. Польскае прадстаўніцтва месцыцца там яшчэ з БССРаўскіх часоў, тады яно было яшчэ на ўзроўні не амбасады, а толькі консульства. Другое — нямецкае — знаходзіцца цераз плот. Кажуць, што неўзабаве выселіць і яго. Улады, нібыта, маюць пабудаваць тут урадавы комплекс. Але скандалу, які з Дзядзіцамі, відаць, ня будзе — палікі на хоцьчы галасу ў год выbaraў.

За жаданнем сымбалічнай "пакараць" суседзіў палікі праглядаюцца геапалітычныя арыенцыі сёньняшній менскія ўлады.

Асабняк паўстаў пры канцы 40-х — спачатку там жыць з БССРаўскіх часоў, тады яно было яшчэ на ўзроўні не амбасады, а толькі консульства. Другое — нямецкае — знаходзіцца цераз плот. Кажуць, што неўзабаве выселіць і яго. Улады, нібыта, маюць пабудаваць тут урадавы комплекс. Але скандалу, які з Дзядзіцамі, відаць, ня будзе — палікі на хоцьчы галасу ў год выbaraў.

Сяргей Рак

Розная саломка

У Берасьце прыехала перасоўная выставка народнай творчасці супрацоўніка беларускіх мытні, прымеркаваная да 10-гадзідзя мытнай службы Рэспублікі Беларусь.

Усяго на выставе 245 экспанатаў, сярод якіх ёсьць і твор начальніка мытні «Захадні Буг» Вячаслава Асінцева — «Галава каня», выкананая гашашу на кардоне. Сярод твораў супрацоўніка Берасьцейскай мытні нямала вышынак, разыбы па дрэве, вязаныя рэчаў і вырабаў з саломкі. Дарэчы, дніамі памежнікі Пінскага атраду, аглядаючы дызэль «Забалацьце—Берасьце», які ходзіць з Украіны, знайшли пакет з іншай — макавай — саломкай, вагой 660 грамаў. Гаспадар пакету ня выяўлены. А ў Горадні памежнікі затрымалі трох грамадзянаў Беларусі, якія перавозілі 1300 г макавай саломкі.

Паводле БелаПАН

Ліст у рэдакцыю

Святая кнігі Зянона

12 красавіка адбылася прэзентацыя кнігі Зянона Пазьняка "Глёрыя Патрыя", арганізаваная сябрамі КХП-БНФ.

Распараць прэзентацыю дзіцячыя хоры, якія выканалі песеньню "Авэ Марыя" на слова Зянона Пазьняка (верш, дарчыны, завеца "Гучаныне анёльскага голасу"). Гэта малітва заўсёды кране ў душу, асабліва, калі яе съпеваюць дзеці...

А потым вершы, цудоўныя вершы пра Родны край, прыгажосць прыроды, пра любовь невымерную да роднага куточка, да маці, пра жаданье заўсёды быць разам са сваёй бацькай. Гэта малітва заўсёды кране ў душу, асабліва, калі яе съпеваюць дзеці...

Прыемна аздомніць, што вершы Зянона Пазьняка перакладзены на іншыя мовы. Папольску, у перакладзе Сэнюха, чытаў вершы Валеры Буйвал, па-арабску — аўтар перакладу сп.Хашэм.

Усе гэта напаўняла душу шчасцем і гонарам за аўтара, якога нам падараў лёс.

У праграме вечара былі і слайды фат

Сон калектыўнага разуму

Агульнацыйялны праект
"Сыніць прэзыдэнта разам"

Сутнасьць: сьнім грамадою Аляксандра Лукашэнку ноччу з 2 на 3 траўня (запісаная прапагандыстычнага сну ад 2-й да 3-й гадзіны ночы).

Мэта: дасягнучы яднаніні нацыі ў сънне, сынтыезаваць грамадскі дух і, пры наяўнасці адпаведных умоваў, стварыць першы нацыянальны калектар сну. (Разглядаеца магчымасць імпульснай актыўнасці архетыпаў з дапамогай згусткі псыхічнай энэргетыкі.)

Умовы: прадугледжаны сон "За" і сон "Супраць", але, каб пазыбенчыць неспадзяваных адхіленняў, колькасць палярных сноў павінна быць прыблізна аднолькавай.

Патрабавані: каб увайсці ў адпаведную фазу сну, трэба набыць партрэт прэзыдэнта (пажадана каліяровы) і за гадзіну да сну пільна яго разглядаць трох разы па 10 хвілінаў з перапынкамі на 5 хвілінаў (калі адчуець, што прэзыдэнцкая вусы пачынаюць варушыцца, сэнс можна спыніць).

Засынанія пажадана з цэлым успамінамі аб прэзыдэнту, напрыклад, уяўляючы, як ён гуляе ў хакеі з народам. (Таму, хто пакутуе

на бяссоныцу, варта з заплюшчанымі вачымі падлічыць, як прэзыдэнт закідае шайбу (да 100 разоў), дае адказы на пытанні журналістаў (да 100 акредытованых), бярэ ўдзел у выбарах на найвышэйшую пасаду (колькасць укінутых бюлетэніў неабязаваная).

Італянец, 52/181/65, настаўнік, пышчотны і чулы, б/дзяцей, б/шкодных звычак, шукае знаміства з незамужнім жанчыным гадоў 35-38, б/дзяцей і б/шкодных звычак, каб разам спакойна сустрэць будучыню. Англ./італ. мовы. Enzo Bonzi P.O.Box 33, via Corelli, 44, 48018 Faenza (RA) Italia. e-mail: thuria@libero.it, (тэл.: 97817, Дуброва)

Ісус адказаў Ім: запрайды, запрайди каку вам: усякі, хто грашы, ёсьць няволынік грэху. Ян 8:34

Сладару Віктару! Есць прапанава зрабіць шпацыр на Менску. То заходзяце. Яна

Oj, Voždy! Niaužo heta I prauda ty? Pračniusia!!!

Vožky, a vy jakija? Cioplyja? A duša i vas biešmiarotnaja? A serca choc koli biešca? Ja užo zbabylas... Soniekja

Вожыкам, Сонекам, Кактусам, Сланечнікам, восеньскім, вясновым, жалезнім і іншым. Калі хаканьне дастала — чытаць Шапонгаўру! Супольная знаемая Siaržuk, nie zdavajsi! Nasta

Генусю! Твой пінталіёў тра пыха на вельмі геніяльнай! Але я не разрэзкуюм! Чытаце ёсе! Vit

Адзінай нацыі — адзінай правасці!

Жыве Нацыянальная Рэвалюцыя! Беларуская Партия Свабоды заклікае да змаганняў. Збор прыхільнікаў — штоўгорак а 18-й па помніку Янку Купалу. Белзэсцяуды

Ідзя! Нацы! Дзяржаўа! Пэйдж.: 289-12-12, аб. 4430. bps@tut.by. Белзэсцяуды

Альтэрнатыва Лукашэнку — Зянён Пазынк

Бел-чырвона-чорны сынег і Ярылаўкіх на чорным шынцы — сымбалі рашучага дзеяння. bps@tut.by

Партия Свабоды, а не партыя Сержуха! Штосераду а 19-й на ст. мэтро "Прападарск" (канец плятформы)

Заснавальнік БПС, які адшыў ад аткынага ўзделу, вяртайцца будаўшы партыю. Пэйдж.: 289-12-12, аб. 4430

Калі ты сапраудны нацыяналіст, уступай у шэрагі БПС. Пэйдж.: 289-12-12, аб. 4430, e-mail: bps@tut.by

Мерахкоўскі тэрмінова патрэбы яго гаспадарам. Пірог і сям'я

Віншаем наша сонейка Касю з народзінай. Зъчым яскрава-гі юбкінага зъяніння. Алекса і Марыя

Тацянін, я цябе моцна-моцна хакаю! Навошта ты губляеш шчасце, зьдзекуючыся з сябе? Каханец

Вэрайнічка-зімчык ў сробыніх чарвічках! Не напішаш вершаў — ніка нос павешу! Янка-хуліганка

Захапляючыся табою, Эліна! Мара

Не забываі мене. Віце. Мара

Задзіночыны беларускіх Студэнтаў шчыра дзякую тым добрым людзям, што падпісалі нас на беларускіх выданіні. Зэбзаўшыцы

Коханаўская моладзевая арганізація "KRAM" віншует Церскую Каірэнну з удалым выступам і завялай 3-га месяца на рэспубліканскіх алімпіядзе на беларускім мове. Так тримаці! Мы гарнімся тобой!

Ілью Глыбоўскага віншует з народзінай. Людзі ў памяках

Агента 4-х выведак Глыбоўскага І. віншует з народзінай марфізманічнай багема.

Niechaj Imia Hospoda budzie przesłuchane! Chrystos Uvaskros! Jon pieramoh Smierc, hrech i źsialakaje zoi Niechaj zha Jon daramahaje nam iſci po zhyci z Bohem, doraczy radaſc dy Luboū tym, cto pobacz! Jon viedaje, czoło patrabujem, i daje nam heta. Jon — Usiomahutny — nasz Boh i Stabro! k.Siarhei

Хрыстос уваскроў! Радуймася, хрысціяне! Хваліце Господа ўсім сердцам сваім! Сілвіяце Песнью Богу!

Julinia Vinšus ciabie z Dniom narodzina! Budzi Świataślawiuna

выстава

Выставка "Хъяваліс Генадзія Драздова, партрэты Алеся Пушкіна" пракаходзіць у Чырвоным Касыёне

гучная сувязь

Прадам камплект гучнай сувязі "Эрыксан" для аўта (універс.). Т.: 8-029-601-76-12. Менск, 220114, а/с 501

ідзі

Хто веруе ў Сына, мае вечнае жыццё, а хто ў Сына ня веруе, ня убачыць жыцця, але гнёв Божы будзе на ім. Ян 3:36

Запойніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (ня больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

тэкст

**Імя і прозвішча _____
Адрас, тэлефон _____**

КУПОН БЯСПЛАТНАЙ ПРЫВАТНай АБВЕСТКИ

Запойніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (ня больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

ідзі

Хто веруе ў Сына, мае вечнае жыццё, а хто ў Сына ня веруе, ня убачыць жыцця, але гнёв Божы будзе на ім. Ян 3:36

Запомніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (ня больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

ідзі

Хто веруе ў Сына, мае вечнае жыццё, а хто ў Сына ня веруе, ня убачыць жыцця, але гнёв Божы будзе на ім. Ян 3:36

Запомніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (ня больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

ідзі

Хто веруе ў Сына, мае вечнае жыццё, а хто ў Сына ня веруе, ня убачыць жыцця, але гнёв Божы будзе на ім. Ян 3:36

Запомніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (ня больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

ідзі

Хто веруе ў Сына, мае вечнае жыццё, а хто ў Сына ня веруе, ня убачыць жыцця, але гнёв Божы будзе на ім. Ян 3:36

Запомніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (ня больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

ідзі

Хто веруе ў Сына, мае вечнае жыццё, а хто ў Сына ня веруе, ня убачыць жыцця, але гнёв Божы будзе на ім. Ян 3:36

Запомніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (ня больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

ідзі

Хто веруе ў Сына, мае вечнае жыццё, а хто ў Сына ня веруе, ня убачыць жыцця, але гнёв Божы будзе на ім. Ян 3:36

Запомніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (ня больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

ідзі

Хто веруе ў Сына, мае вечнае жыццё, а хто ў Сына ня веруе, ня убачыць жыцця, але гнёв Божы будзе на ім. Ян 3:36

Запомніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (ня больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

ідзі

Хто веруе ў Сына, мае вечнае жыццё, а хто ў Сына ня веруе, ня убачыць жыцця, але гнёв Божы будзе на ім. Ян 3:36

Запомніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (ня больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

ідзі

Хто веруе ў Сына, мае вечнае жыццё, а хто ў Сына ня веруе, ня убачыць жыцця, але гнёв Божы будзе на ім. Ян 3:36

Запомніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (ня больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

ідзі

Хто веруе ў Сына, мае вечнае жыццё, а хто ў Сына ня веруе, ня убачыць жыцця, але гнёв Божы будзе на ім. Ян 3:36

Запомніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (ня больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

ідзі

Хто веруе ў Сына, мае вечнае жыццё, а хто ў Сына ня веруе, ня убачыць жыцця, але гнёв Божы будзе на ім. Ян 3:36

Запомніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (ня больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

ідзі

Хто веруе ў Сына, мае вечнае жыццё, а хто ў Сына ня веруе, ня убачыць жыцця, але гнёв Божы будзе на ім. Ян 3:36

Запомніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (ня больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537